

DAS JUDENTUM UND SEIN BEITRAG ZU DER MUSIK.

BRUCHSTÜCKE VON DER JÜDISCHEN KULTURGESCHICHTE MIT BETONUNG DER MUSIK
ÜBER EINE PERIODE VON CIRCA 5000 JAHREN.

GLIEDERUNG.

1 - 1

1.	DIE BIBEL, URSPRUNG DER KENNNTNIS.	
1.1	Bibelforschung	3 - 3
1.2	Musikinstrumente in der Bibel	1 - 1
1.3	Musik, Teil der Kultur	1 - 1
1.4	Wechselwirkung mit anderen Kulturen	4 - 2
1.5	Gesänge des Mose und der Richter	4 - 3
1.6	Die Thorafeste	8 - 8
1.7	Das Buch der Psalmen	3 - 1
2.	MUSIK IM LANDE ISRAEL	
2.1	Musik während des ersten Tempels	2 - 1
2.2	Musik während des babylonischen Gefangenschaft	2 - 2
2.3	Musik zur Zeit des zweiten Tempels	3 - 2
2.4	Zwei neue Feste	2 - 2
2.5	Der Ursprung der Synagogen	2 - 1
2.6	Musik im Neuen Testament	5 - 4
3.	MUSIK NACH DER ZERSTÖRUNG DES TEMPELS	
3.1.	Musik in der Synagoge	2 - 1
3.2.	Die Minnesänger	2 - 1
3.3.	Musik der Sfardim	4 - 3
3.4.	Musik der Askenasim	3 - 3
4.	DAS CHRISTENTUM ÜBERNIMMT DIE PSALMEN	
4.1.	Die Verbreitung der Psalmen	2 - 2
4.2.	Byzanz und Russland	2 - 1
4.3.	Karl der Grosse	3 - 3
4.4.	Musik schriftlich festgelegt	2 - 2
4.5.	Die Reformation	2 - 1
5.	JÜDISCHE MUSIK UND MUSIKER AUS DREI JAHRHUNDERTEN	
5.1.	Von Bach bis Mendelssohn	3 - 2
5.2.	Kantoren in der Synagoge	5 - 4
5.3.	Klezmermusik	4 - 4
5.4.	Von Mendelssohn bis Mahler	6 - 4
5.5.	Von Schönberg bis Milhaud	6 - 6
6.	JÜDISCHE MUSIKER IM 20. JAHRHUNDERT	
6.1.	In den Vereinigten Staaten	6 - 3
6.2.	Im Dritten Reich	2 - 2
6.3.	Im Konzentrationslager	5 - 5
6.4.	Nach dem Zweiten Weltkrieg	4 - 2
6.5.	In Israel	4 - 4

HET JODENDOM EN ZIJN BIJDRAGE AAN DE MUZIEK

Fragmenten uit de joodse cultuurgeschiedenis, met het accent op de muziek, over een periode van meer dan 5000 jaar. Het joodse volk en zijn zonen interpoleerden de culturen, waarmee zij in aanraking kwamen, in de eigen cultuur, en oefenden op hun beurt invloed uit op de culturen rondom.

De Bijbel is de omvangrijkste bron van de culturele traditie van het volk Israël. Meer dan 700 maal worden muziekinstrumenten en Hebreeuwse Gezangen genoemd. De titelzijde van de Schockenbijbel met het begin van het boek Genesis in het Hebreeuws.

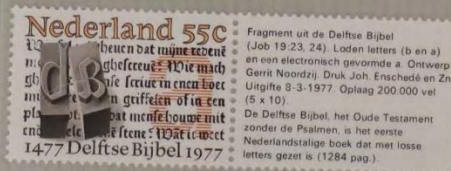
De bestudering van de Bijbel vindt plaats in verschillende joodse instituten in Israël en daar buiten. Ook schriftelijke bronnen uit o.a. Sumerië en Egypte worden onderzocht. Verder houdt men zich bezig met de plaats die de muziek innam binnen de samenleving en welke invloed muziek uitoefende op mens en volk.

De Bijbel ontleent zijn naam aan de stad Byblos in Libanon. Byblos leverde papyrus uit Egypte aan Griekenland. Het materiaal kreeg de naam van de stad.

De bijbelboeken werden geschreven op perkamenten boekrollen. In de joodse traditie gebeurt dat nog zo. In de christelijke traditie schreef men op bladen die gevouwen werden tot katemen

De verspreiding van de bijbel nam een hoge vlucht nadat Gutenberg het drukken met losse letters had uitgevonden. Een zgn Gutenbergbijbel verscheen voor het eerst in 1456. Mendelssohn schreef ter nagedachtenis van Gutenberg een hymne. De Delftse bijbel stamt uit 1477. De eerst gedrukte hebreeuwse bijbel verscheen in 1488.

Van links naar rechts zijn afgebeeld de harp, de bazuin, de hoorn (sjofar) en de cymbels. Deze instrumenten werden ook gebruikt in omliggende landen. De afbeeldingen zijn van daar afkomstig. Hebreeuwse afbeeldingen zijn onbekend.

Op het geluid van de geblazen sjofar (ramshoorn) vielen de muren van Jericho. Dit was het eerste voorbeeld dat een leger voorafgegaan werd door een muziekkorps. De hazozra (trompet) had een feestelijk geluid. In Numeri 10:10 staat:ten dage van uw vrolijkheid zult ge blazen op de trompet.

Jubal is de vader van allen die "harpen en orgelen" hanteren. Dit staat in Genesis 4:21. Zijn halfbroer was Tubal Kain, stamvader van alle brons- en ijzersmeden, het eerste slagwerk. De handboog was wellicht het eerste snaarinstrument.

Jubal en Tubal worden ook genoemd in Egyptische en Sumerische bronnen uit het verre verleden. Menig muziekgezelschap heet "Jubal". Jubelen en jubileren herinneren aan deze stamvader. De dubbele schalmei, de chalil, wordt genoemd in 1 Samuël 10:5.

Overall waar sprake is van muziek, van Mesopotamië tot Egypte, worden ook van oudsher beeldende kunst en architectuur beoefend. Ook ging men er toe over gedachten vast te leggen met tekens op een ondergrond.

Abraham was afkomstig uit Ur in Sumerië. In Genesis 11 en 12 staat dat ook in Egypte verbleef. Hij maakte kennis met de twee belangrijkste culturen. De vrouw van Izaak kwam uit een vreemde cultuur. Jacob vestigde zich in Egypte.

Joseph, een van de twaalf zonen van de aartsvader Jacob, werd als slaaf naar Egypte gevoerd. Hij werd later daar onderkoning. Toen er een zware hongersnood heerste in Kanaän, trokken de Hebreërs naar Egypte. Thoth was schrijver der goden en god van de Egyptische wijsheid en cultuur.

In Egypte heeft men opmetingen gedaan van alle afbeeldingen met muziekinstrumenten. Met de computer kon worden vastgesteld dat de Egyptenaren, net als wij gebruik maakten Van een diatonische toonladder.

De woonplaats van de oude patriarchen was ideaal voor de toekomstige rol van Israël: Bemiddelaar tussen volken en beschavingen. Er werden melodieën herinnerd, welbekend over het gehele nabije Midden Oosten, en sommige zelfs terug te leiden tot Centraal Azië.

In Spanje en vooral in Yemen zijn nog melodieën te horen die stammen van duizenden jaren v.C. Vooral vrouwen waren betrokken bij de muziekbeoefening.

De muziek van Israël was aanvankelijk er een van veedrijvers en schaapherders. Naast de dubbele schalmei waren er schellen, de lier en de trompet. Muziek was onmisbaar bij vreugde en rouw of gewoon in het veld en was daarbij cultisch.

Onder de Oud-egyptische goden wordt Re-Harachte genoemd. Hij is de god van het licht, met de valkenkop. Een Nubische slaaf speelt geknield op de harp voor de tronende god. Later wordt de harp staande bespeeld.

Gedurende 400 jaar stond het volk onder invloed van de bloeiende Egyptische cultuur. Deze onderging grote veranderingen door buitenlandse betrekkingen. Koningen van zuidwestelijke Aziatische landen, onder het juk van Egypte zonden als deel van hun schatplicht zangers, speellieden en danseressen.

De Hebreeër Mozes, eersteklas opgevoed aan het hof van Farao, doorkneet in alle vormen van de Egyptische cultuur, moest vluchten en werd herder in Midian, zoals zijn voorvaderen. Daar leerde hij de oude muziek uit de woestijn.

Hij ontmoette God bij een brandende struik. Hij kreeg de opdracht om samen met zijn broer Aäron het volk Israel uit Egypte te leiden. Farao's leger zette de achtervolging in.

“en de kinderen Israels gingen door het droge van de zee”. Dat was het zuidelijk deel van de Golf van Aqaba. De achtervolgers verdronken. Mirjam nam de tamboerijn en zong samen met de vrouwen het triomflied van Mozes, het eerste voorbeeld van een wisselzang.

God daalde neer op de berg Sinaï in Arabië (nu Jabal al-Lawz), en toen klonk het zware geluid van de sjofar. Op deze berg kreeg Mozes de tien woorden op stenen tafelen.

Het volk maakte intussen, naar Egyptisch voorbeeld een god, een gouden stierkalf. Men danste en musiceerde in alle uitbundigheid. Mozes bestrafte bij zijn terugkeer het volk.

Mozes leerde het volk liederen en in de woestijn werd een heiligdom gebouwd. Daarin werd de ark van het verbond geplaatst. Op het deksel stonden twee serafijnen. Een soortgelijke ark (kist) bevond zich in het graf van Toetankamen. Op het deksel de godinnen Isis en Nephthys.

Rechts Pearly Rights

Simson zong een lied "Met een ezelskaak heb ik ze neergeslagen, wel duizend heb ik er opgestapeld, met één zo'n ezelskaak". Aan het eind van zijn leven moest hij met blinde ogen de Filistijnen vermaken, zoals later de Joden in ballingschap en in de Tweede Wereldoorlog de Joden in de kampen. Saint Saëns (1835-1921) schreef de opera "Samson et Dalila". Afgebeeld de scène waarin Simson de Filistijnse tempel doet instorten.

Debora zong: "Israël breng hulde aan de Heer, nu onder u echte leiders naar voren zijn gekomen". De Richteren (Rechters) inspireerden Händel tot het componeren van een aantal oratoria, o.a. Samson. Mozes en de rechters vinden we ook in de Negro Spirituals, "Go down Mozes" en "Joshua fit the battle of Jericho", waarin ook Gideon wordt genoemd.

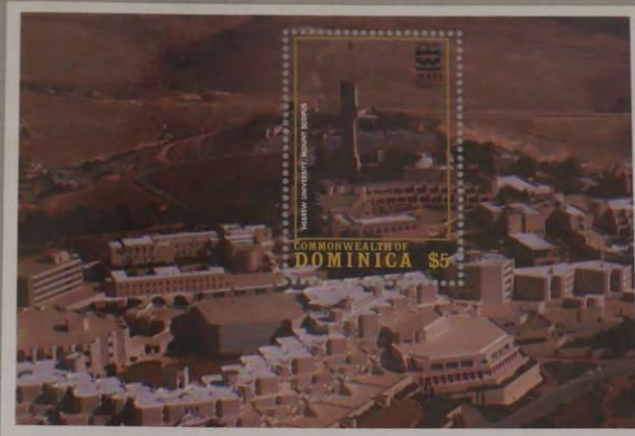
Israel werd een belangrijke staat die contacten onderhield met landen rondom. Dat had een zelfde gevolg als eeuwen geleden in Egypte. De cultuur werd beïnvloed en de muziek onderging een vernieuwing. De Grieken speelden daarin een rol.

De joodse tempelmuziek had vooral een spiritueel karakter. De Grieken waren wereldlijker ingesteld en zochten in het leven het goede en het mooie. In de volgende eeuwen werd de Griekse invloed steeds duidelijker.

David, hier afgebeeld met een raamharp, dichtte zijn psalmen op de melodie van bekende volkswijzen, wellicht herderszangen, zoals bijv. 'De Lieliën' (Psalm 45) of 'De Hinde van de Dageraad' (Psalm 22).

David bezong zijn stad Jeruzalem in veel van zijn psalmen. In Psalm 122: "Jeruzalem is een stevig gebouwde stad". De profeet Jesaja zong later over Jeruzalem: "Op uw muren, o Jeruzalem, heb ik wachters gezet" (Jesaja 62:6).

De wachters op de muren waren voorzien van een sjofar. Deze werd geblazen om te waarschuwen bij dreigend gevaar.

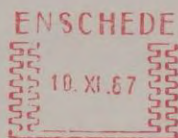
De wekelijkse Sabbat staat los van enige binding met de indeling van het jaar. Deze feestdag, zoals verordineerd in het vierde gebod van de decaloog, begint op vrijdagavond. Vóór het begin worden de challes (sabbatsbroden) met een kleedje bedekt. De vrouw spreekt de zegenspreuk uit over het licht, de man zegt de lofzang (kiddoes) over de wijn. De Misjna Seder Mo'eed is het voorschrift betreffende de sabbat en andere feestdagen.

De Sabbat vindt zijn oorsprong in het scheppingsverhaal. God schiep zes dagen lang, maar op de zevende dag hield Hij op met werken. Hij zegende en heiligde de Sabbatdag en gebod deze dag in ere te houden en geen enkele arbeid te verrichten. Het wandtapijt (11^e-12^e eeuw) in de kathedraal van Gerona verbeeldt de geschiedenis van de schepping.

Pesach, (paasfeest), herinnert aan de uittocht uit Egypte. Hierover wordt verteld op Sederavond aan het begin van het feest, op de 14^e Nissan (maart/april). De psalmen 113 tot 118 worden gezongen (Hallel). Er worden matzes gegeten (ongegist brood) en wijn gedronken. De vijfde beker wijn heet de "beker van Elia". De buitendeur wordt geopend om "Elia" binnen te laten.

Het verhaal uit de Thora (Hagada) is lang. Hagada betekent "alles wat verteld moet worden" en daarom wordt er tussendoor gezongen, ook om de kinderen wakker te houden. Pesach is van oorsprong een familiefeest. Later een bedevaartsfeest in Jeruzalem. De Hagada van Serajewo werd geschreven in Noord Spanje (plm 1350). Het beginwoord "Ha Lachma" betekent in het Aramees "Dit is het brood".

Pesach werd ingesteld vlak voor de uittocht uit Egypte. Inderhaast werd een lam geroosterd en gegeten met ongezuurd brood en bittere kruiden. G.F.Händel (geëerd door de MZZ Briefdienst te Halle) componeerde het eerste van een reeks Bijbelse oratoria "Israël in Egypte", naar het verhaal uit het bijbelboek Exodus.

Pesach herdenkt de geboorte van het volk Israël. Op weg naar het beloofde land trok het volk door een godswonder door de Golf van Aqaba op weg naar de berg Horeb (Jabal al Lawz) in Midian, Zuid Arabië. Daar kreeg Israël zijn goddelijke wet op twee stenen platen. Door de resolutie van de V.N. in 1947 werd Israël als het ware voor de tweede maal geboren.

Pesach is ook, evenals de twee andere "opgangsfeesten" een oogstfeest. Gevierd wordt het binnenhalen van de gerstooft. (Sjaoet: de tarweoogst en Soekot: de fruit en wijnoogst). In de Mishnah Seder Zeraim staan voorschriften betreffende de landbouw.

Sjawoeot (wekenfeest), 50 dagen na Pesach, herdenkt de openbaring op de berg Sinai (Jabal al-Lawz). De zegels vertellen dat Mozes 40 dagen en nachten op de berg bleef en de tien woorden van God ontving. Vervolgens de opdracht om de eerste oogst van het land in Gods heiligdom te brengen tijdens het wekenfeest, zoals beschreven in het bijbelboek Exodus.

Tijdens het feest wordt het bijbelboek Ruth gereciteerd. De recitatieven worden aangewezen met een thorawijzer, een Jad (hand). Het wekenfeest is ook een feest van het schenken van vrijwillige gaven, naarmate God gezegend heeft. De vreugde wordt met zang en muziek tot uiting gebracht.

Yom Kippoor (grote verzoendag) is de plechtigste dag van het jaar, die met vasten wordt doorgebracht. In de synagoge worden de thorarollen rondgedragen, waarna de chazzan drie maal Kol Nidrei (al onze geloften) zingt. De hele dag worden er pijoetiem (hymnen) gezongen. Alleen op Yom Kippoor betrad de hogepriester het Allerheiligste in de tempel.

GRENADA
100TH ANNIVERSARY • CHAGALL

In de Machzor van Worms (plm 1275) staat een poort, die volgens traditie op de vooravond van Yom Kippoor geopend wordt om de gebeden van elke Jood te ontvangen. Marcello componeerde "Schofet kol hoorez" ter gelegenheid van Yom Kippoor.

Soekkot (Loofhuttenfeest) is een zevendaagsfeest volgend op Yom Kippoer. Het herinnert aan de terugkeer uit Babel. Ezra heeft het in ere hersteld. "Men zal vrolijk zijn acht dagen lang" (Deuteronomium 16:13). Er wordt gebeden om regen en er worden hymnen gezongen. Op de zegels het instellingsgebed van Soekkot zoals het staat in Leviticus 23.

Op de eerste en de achtste dag wordt Simchat Thora (Feest der Wet) gevierd met zang en dans. Tijdens de dienst in de synagoge gaat men rond met plantenbundels. Er wordt gereciteerd uit het boek Prediker, toegeschreven aan Salomo en behorend tot de wijsheidsliteratuur.

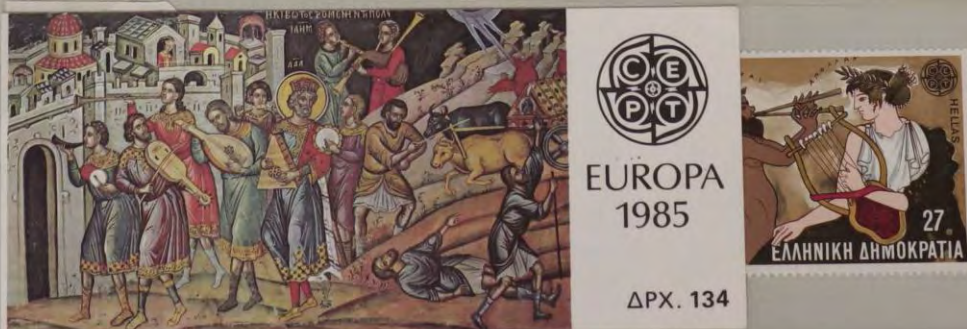
Op Simchat Thora worden de zeer kostbare wetsrollen uit de heilige Arke (kast of kist) tevoorschijn gehaald en wordt met de rollen in de arm gedanst. De eenjarige cyclus van het lezen van de Thora, vanaf de "biema" (verhoging) is voorbij. Het feest wordt gevierd na het slotfeest van Soekot. Na lezing uit de Thora wordt als refrein Hosjana (red ons) gezongen.

Rond het jaar 1000 v.C. werd Israel een geordende staat. Er kwamen beroepsmusici die het koningschap luister moesten bijzetten. Jeruzalem werd hoofdstad. David was een groot koning en een hoog begaafd dichter en musicus.

David organiseerde de tempelmuziek voor de Levieten. Hij dichtte veel psalmen en legde daarmee de basis voor het grote gezangboek dat na hem vele volkeren zou inspireren tot het scheppen van vocale en instrumentale muziek. "en David en het ganse volk Israel speelden, ook met cymbalen en schellen". "looft Hem met lyra en harp" (Psalm 150:3).

Nadat hij Jeruzalem tot hoofdstad had gemaakt, liet David de ark van het verbond naar de stad brengen met veel muziek en dans. Op de afbeelding bespeelt David een psalterium. Links een luit, een fidel en een sjofar. Achter de koning blaasinstrumenten met doedelzak en schalmei.

Salomo bouwde de eerste tempel volgens de instructies van zijn vader David. De muziek was voorbehouden aan de Levieten en vooral aan Asaf en zijn zonen. David had voor hen instrumenten laten maken om bij de inwijding te bespelen. In totaal werden 4000 muzikanten aangesteld voor de tempeldienst.

De koningin van Seba bezocht Salomo om zijn grote wijsheid. Zij bracht veel geschenken mee van goud en edelstenen. Salomo liet van kostbaar hout muziekinstrumenten bouwen, citers en harpen voor de zangers. Carl Goldmark schreef de opera "Die Königin von Saba". Händel schreef voor strijkorkest "The Queen of Sheba".

Voor de tempel dienden ook 288 Levieten, die onderricht waren in de zang. Trompetblazers waren de priesters. De tamboerijn werd bespeeld door jonkvrouwen. Men vormde orkesten van 8 harpen, 6 luiten, 7 trompetten en drie cymbalen, daarbij koren en hun aanvoerders.

Onder Salomo dreef men handel met landen uit Azië, Europa en Afrika, o.m. voor de bouw van de tempel en de paleizen. Salomo's vele vrouwen brachten ook hun cultuurelementen uit vreemde landen binnen Israel. De muziek werd geprofessionaliseerd.

2.2. Muziek tijdens de Ballingschap blad 1.

In 587 v.C. werden Jeruzalem en de tempel door de Babylonische heerser Nebucadnessar of Nabucco verwoest. De meeste Joden kwamen in ballingschap. Opnieuw was er sprake van een culturomslag. De wegvoering zou 70 jaar duren.

JERUSALEM chante NABUCCO

DU 15 AU 29 MAI 1938

Het muzikale Jodenvolk werd opgedragen: "Zingt voor ons een van de liedjes over Sion". Later in de concentratiekampen van de Tweede Wereldoorlog kregen ze een soortgelijke opdracht. Jesaja en Jeremia schreven lofzangen en klaagliederen over Israël, dat op verlossing hoopte. Van Verdi is de opera "Nabucco".

Gevangenen uit Juda onder de macht van de heerser. Nebucadnessar gaf bevel, dat bij het inzetten van het orkest (sumponia) iedereen zich voor zijn beeld in aanbidding zou neerwerpen. Drie jongens uit Juda weigerden. Zij werden in het vuur geworpen maar overleefden door een Godswonder.

De opera Nabucco (Nebukadnessar) handelt over het steeds weerkerend thema: Deportatie van het joodse volk met als doel het uit te roeien. En weer zingt het volk zijn liederen. De God van Israël brengt uiteindelijk verlossing. Verdi's requiem werd door de gevangenen in Theresienstadt uitgevoerd met 150 koorleden, vier solisten en piano. Na het "Libera me" werden de zangers afgevoerd en vermoord. Zo ging het een tweede en een derde maal.

Het Babylonische Rijk vond zijn einde vlak na een feest van koning Beltesassar, met muziek en dans, (schilderij van Tintoretto). De Perzische koning Kores liet Israel naar het eigen land terugkeren. Zijn graf op de Belgische postzegel. Jeruzalem werd herbouwd en de muur van de stad werd plechtig ingewijd met feestliederen en muziek van bekkens, harpen en lieren.

De tempel werd herbouwd naar voorbeeld van de tempel van Salomo. Onder de teruggekeerden waren tempelmuzikanten uit de familie van Asaf, 128 man (Ezra 2:41). Daarbij nog 200 zangers en zangeressen. Sukkot werd opnieuw ingesteld. Zij zongen lof- en dankliederen en beurtelings vielen zij in met de woorden: "Hij is goed, eeuwig duurt zijn liefde voor Israel" (Ezra 3:11).

Laaber-Verlag
Das anspruchsvolle
Musikbuch

In de tweede tempel werd regelmatig een orgel gebruikt, magrepha genaamd. Het was een instrument dat het midden houdt tussen een sirene en een primitief orgel met tien pijpen. Het schijnt dat het geluid krachtig genoeg was om tot buiten Jeruzalem gehoord te worden.

Hoe het orgel precies werkte is niet geheel duidelijke. Zeker is dat het niet hydraulisch werkte want het Griekse waterorgel wordt in de Talmoe uitdrukkelijk voor tempelgebruik verboden. Een dergelijk waterorgel werd omstreeks 228 n.C. in Aquincum gevonden.

De afgod Baäl (= Heer) kent vele verschijningsvormen. In de tweede tempelperiode is het Zeus die wordt vereerd. In Baalbek staat een tempel aan hem gewijd. De hellenistisch-Syrische koning Antiochus IV laat in de tempel te Jeruzalem een Zeus-altaar inrichten waarop varkens worden geofferd met muziek en zang. Het doel is het volk van het Boek uit te roeien.

In 165 v.C. overwonnen de legers van Judas de Maccabeeër de Syriërs. De onteerde tempel werd gerenoveerd en feestelijk ingewijd. De achtarmige kandelaar werd opnieuw ontstoken. De betrekkingen die Israël onderhield met Sparta en Rome zijn oorzaak dat de cultuur invloed ondergaat van het hellenisme.

2.4. Twee nieuwe Feesten blad 1.

In het boek Ester wordt verhaald hoe de jodenhater Haman met behulp van dobbelstenen de juiste datum zocht om het volk Israel uit te roeien. (Poerim = dobbelstenen of loten). Het volk wordt echter gered en dit wordt herdacht op het Poerimfeest, een karnavalesk feest.

In de synagoge wordt het boek Ester 's morgens en 's avonds gelezen. In het boek wordt verordeneerd dat men feest moet vieren en elkaar geschenken moet geven. Dit mag nooit worden overgeslagen. Omdat Ester vastte, voordat zij koning Ahasveros van Perzië een verzoek deed, wordt tijdens het feest in alle synagogen ter wereld gevast.

2.4. Twee nieuwe Feesten blad 2.

Toen de tweede tempel in ere was hersteld werd hij opnieuw ingewijd onder het zingen van lofliederen, begeleid met cithers, lieren en cimbalen. Tijdens het feest werden gedurende acht dagen de acht lichten van de chanoeka ontstoken. Nog altijd worden in de synagoge en thuis chanoekahymnen gezongen: "Mao Tsoer Jessjoeati".

Op het schilderij van Oppenheim staat een chanoeka in het venster. De zevenarmige kandelaar heet Menora. Deze laatste staat in het staatswapen van Israël, omgeven door de tekens van de twaalf stammen.

Ver vóór de verwoesting van de tempel in 70 n.C. waren er al leerhuizen of huizen van het volk, later synagogen genoemd. De oudste aanwijzing is Jeremia 39:8, plm 550 jaar v.C. De inscriptie op de derde zegel is afkomstig van een synagoge uit Jeruzalem. In het Grieks worden de namen vermeld van de bouwer en de overste van de synagoge.

Deze mozaïek is een kaart van Jeruzalem uit de zevende eeuw.

Het Nieuwe Testament van de Bijbel noemt synagogen in verscheidene plaatsen, zoals Kapernaüm en Nazareth.

2.5 Het ontstaan van de Synagoge blad 2.

Reeds onder Romeins bestuur werden ver buiten Palestina synagogen gebouwd. In het oude deel van Jeruzalem staan nog drie synagogen uit de 13^e eeuw. Tot in onze dagen vindt er internationaal synagogaal beraad plaats.

Vanaf de derde eeuw bouwde men synagogen met twee verdiepingen. De galerei was bestemd voor de vrouwen. Een dienst in de synagoge kan plaatshebben als er tenminste tien mannen aanwezig zijn.

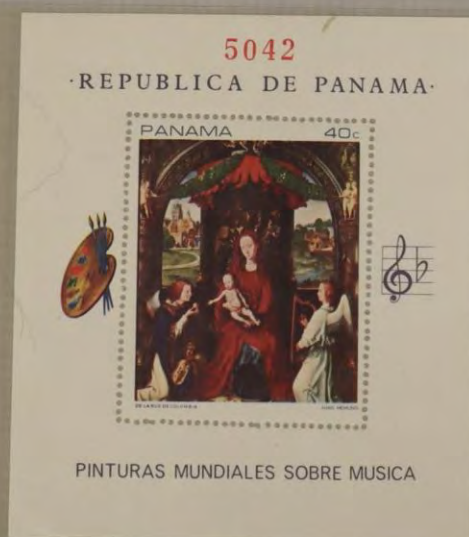

Overal ter wereld zijn synagogen opgericht die werden gebouwd in stijlen gerelateerd aan die van het betreffende land. Ook de diensten en de daar bij behorende muziek kwamen onder invloed te staan van de heersende cultuur.

2.6. Muziek in het Nieuwe Testament blad 1.

Het Evangelie van Lucas vertelt hoe de geboorte van Jezus werd aangekondigd door muzikmakende engelen. De tekst van hun loflied, "Ere zij God" wordt tot op heden wereldwijd in de christelijke kerk gezongen.

Ter ere van de geboorte van Jezus vertelt Lucas hoe er lofzangen klinken bij monde van Elisabeth, tante van moeder Maria, de priester Zacharia, moeder Maria zelf, Simeon, een man Gods en de profetes Hanna.

2.6. Muziek in het Nieuwe Testament blad 2.

HET LAM GODS, DYN KATHOLIEKE VAN EYCK (FRAGMENT) - DE ZINGENDE ENGELIEN -

KONINKRIJK BELGIË
REGIE VAN TELEGRAAF EN TELEFOON

TELEGRAM

De gebroeders Van Eyck verbeeldden de zingende engelen op een van de panelen van hun wereldberoemde veelluik "Het Lam Gods" dat te zien is in de Sint Baafs Kathedraal te Gent.

De vrome Simeon bracht God lof en zong "Mijn ogen hebben uw heil gezien", toen hij de eerstgeboren zoon van Maria en Josef in de tempel in zijn armen nam. De geborene uit de stam van Juda zou overal en in alle tijden muzikaal herdacht worden. Een "Puer natus est", (een kind is geboren) uit een middeleeuwse graduale, en Josef Mohr en Franz Gruber, die verantwoordelijk zijn voor het wereldberoemde "Stille Nacht".

2.6. Muziek in het Nieuwe Testament blad 3.

Johannes, een van de vier Evangelisten, schrijft dat Jezus en zijn discipelen te gast waren op een bruiloft in Kana. Zo'n huwelijksfeest duurde wel zeven dagen met volop muziek en zang. Ook bij Jezus' intocht te Jeruzalem werd "Hosanna" gezongen.

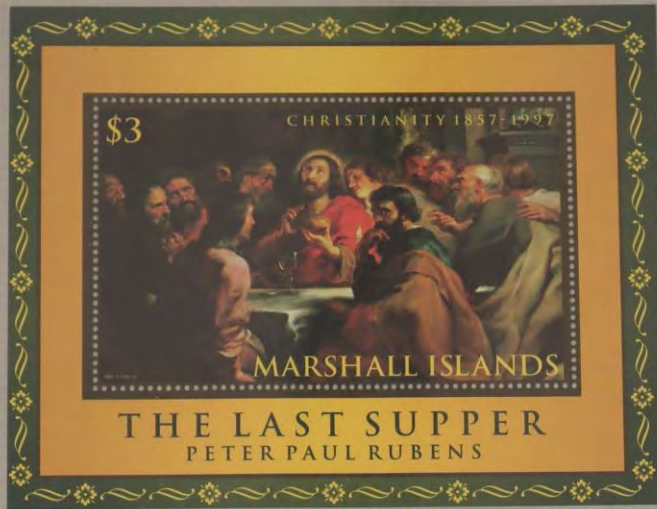

De bruiloft is steeds een hoogtepunt gebleven in het joodse leven. De schilders Rembrandt, Josef Israëls en Chagal verbeelden het in hun eigen stijl.

De evangelist Lucas vertelt de gelijkenis van de "Verloren Zoon". Hij schrijft "Toen de oudste zoon naar huis terugkeerde hoorde hij muziek en dansen". Benjamin Britten schreef de kerkopera "De verloren Zoon".

2.6. Muziek in het Nieuwe Testament blad 4.

De vier Evangelisten vertellen dat Jezus tegen het eind van zijn leven met zijn discipelen Pesach vierde. Zij hebben daarbij de Hallel (lofpsalmen 113-118) gezongen. De christelijke kerk viert nog steeds het laatste deel van het feest, en noemen dat "avondmaal".

Het verhaal over het lijden en sterven van Jezus is deel geworden van de christelijke cultuur. Onder meer heeft J.S. Bach het in zijn Passionen muzikaal vertoond, en in Oberammergau wordt het gedramatiseerd vertoond.

2.6. Muziek in het Nieuwe Testament blad 5.

De Farizeeër Saulus op weg naar Damaskus. Hij bekeert zich tot het christendom en heet voortaan Paulus.

De eerste Christenen namen de invloeden van de joodse godsdienst over. Paulus werd de ambassadeur van de joods-christelijke cultuur. Hij reist rond en beveelt: "Zing met elkaar psalmen, hymnen en geestelijke gezangen, zing en speel met heel uw hart voor de Heer".

Paulus kwam o.a. in Antiochië, op Cyprus, in Athene, in Korinthe, in Efeze en tenslotte in Rome. Zo werd de joods-christelijke muziek bekend in het hele gebied ten noorden van de Middellandse Zee.

3.1. Muziek in de Synagoge blad 1.

Uit de Thora wordt sinds de twaalfde eeuw psalmodiërend (melodisch) gereciteerd. Er wordt op toegezien dat de oude traditie wordt gehandhaafd. Maimodines, en naast hem vele anderen, ijverde om vreemde melodieën uit de joodse godsdienst te weren.

De Thorarollen worden bewaard in de Heilige Arke (kist of kast) in de synagoge. De tekst is handgeschreven. Boeken in katernen worden nimmer gebruikt.

Elke synagoge, waar ook ter wereld
Is in het bezit van Thorarollen.

3.1. Muziek in de Synagoge blad 2.

Synagogale zang was á capella. De voorzanger, de chazzan, reciteerde en de gemeente antwoordde. Dit heet responsoriale zang. Als twee groepen om beurten zingen noemen we Dat antifonale zang. De mozaïekvloer van de Beit Alfa Synagoge stamt uit de zesde eeuw.

Rabbi Rashi (1040-1105) schreef dat de rechterhand werd bewogen in overeenstemming met de muzikale accenten. De heilige schreinen, waarin de Thorarollen, waren prachtige kunstwerken. De psalmen werden niet zozeer in de synagoge gezongen, maar in de huiselijke kring tijdens huisdiensten.

3.2. De Minnesänger blad 1.

Vorarlberger
Jahrhundertfeier
1809 30.-31. August 1909

KORRESPONDENZ-
KARTE

Die Minnesängerzeit. Hugo
von Montfort mit seinem
Lautenträger.

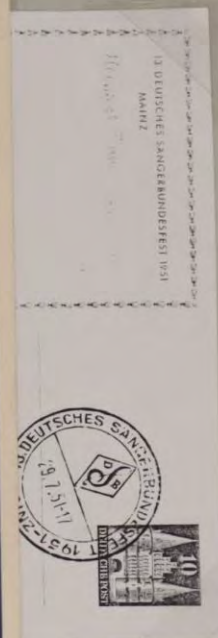
Historischer Festzug: 5. Hauptgruppe b)

Sedert de elfde eeuw trokken er Minnesänger door Europa. Ook de Joden zongen deze liederen. Via de huiskamer kwam de synagogale zang onder invloed van de minnezang. Zo kwamen er Duitse elementen in de semi-oriëntaalse liederen.

Minnesänger en later de Meistersinger stammen uit het duitstalige deel van Europa. De melodieën van hun hoofse liederen waren verwant aan het Gregoriaans. Jiddische zangers brachten een eigen inhoud en eigen elementen in de ridderverhalen. In 1562 verscheen in Ingolstadt een duitse vertaling van het boek Samuel, "nach Art der Hebreer in Reimen und Gesang weiss gestellt".

3.2. De Minnesänger blad 2.

Het Manessische Handschrift is een verzameling Minnesänger-miniaturen in de bibliotheek van Heidelberg. Walther von der Vogelweide dichtte en componeerde een prachtig Palestina-lied t.g.v. een kruistocht om Jeruzalem te bevrijden van de Seldsjokse Turken. In de verzameling komt één miniatuur van een joodse minnezanger voor, Süßkind von Trimberg

In Spanje schreef Koning Alphonso el Sabio (Alfons de Wijze) 400 cantigas de Santa Maria. Hij was omgeven door joodse, mohammedaanse en christelijke cultuurdragers.

3.3. Muziek van de Sefardiem blad 1.

Nebukadnessar (605-562 v.C.) liet Joden naar Spanje transporteren per zeilschip. Deze Joden zouden daar als allochtonen tot laat in de Middeleeuwen in vrijheid leven.

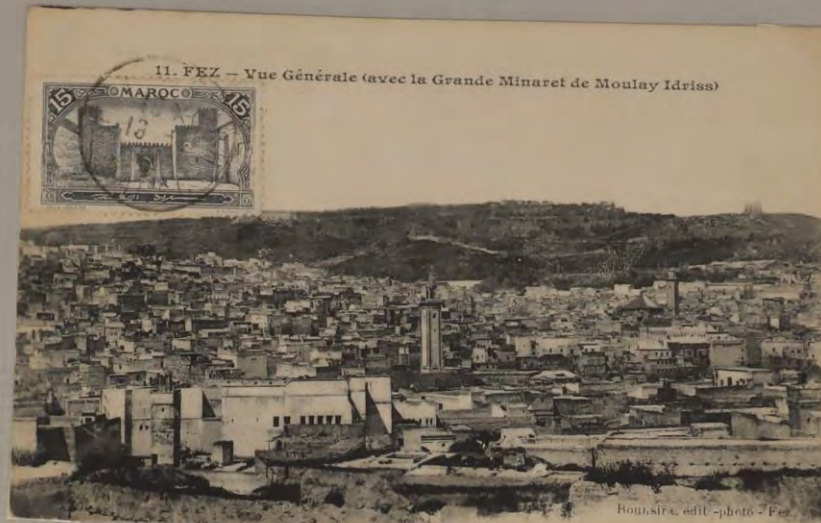

Uit het volk van zigeuners en niet-zigeuners (Joden en Arabieren) ontstond plm 1500 de Flamenco. M.de Falla was een groot bewonderaar van de flamenco. In "El Amor Brujo" horen we sporen van synagogale zang. De Joden woonden in o.a. Cordoba en Toledo. De R.K.kerk Santa Maria la Blanca was voorheen een synagoge.

Onder Ferdinand en Isabella, Los Reyes Catolicos, werden de Joden zwaar vervolgd sinds 1492. De Maranen, Joden die voor de schijn het christelijk geloof beleden, zongen gregoriaanse melodieën om de brandstapel te ontlopen. De muziek van de Sefardiem herinnert aan het Gregoriaans (Sefardië = Spanje en Portugal).

3.3. Muziek van de Sefardiem blad 2.

In 1493 vluchtten vele Joden uit Spanje naar de joodse wijk (Mellah) van Fez in Marokko. Door hun hoog ontwikkelde cultuur verwierven zij veel aanzien en macht en daardoor werd in de synagogen de Spaanse ritus ingevoerd. Eén synagoge behield de oorspronkelijke ritus.

Joden zijn blijkbaar veroordeeld om steeds weer uit hun woongebieden verdreven te worden, hun cultureel erfgoed achterlatend en hun oude tradities in andere centra voort te zetten. De muziek van de Maranen kent naast gregoriaanse, ook arabische elementen.

3.3. Muziek van de Sefardiem blad 3.

Van noord tot zuid zijn er sefardische monumenten te vinden in Spanje. Op de tweede zegel de vrouwengalerij van de synagoge in Cordova, de vijfde zegel toont de voorgevel van de kerk Corpus Christi, in Segovia, die tot de 15^e eeuw een synagoge was, de laatste zegel de synagoge Santa Maria la Blanca in Toledo, de stad waar eertijds 10 synagogen en vijf joodse scholen waren. Nu zijn er nog twee synagogen.

Heel veel Joden vluchtten naar Griekenland en vestigden zich in Saloniki (Thessalonika). Ze waren daar zo talrijk, dat men sprak van "Het Jeruzalem van de Balkan".

Men zong er oude liederen in het Ladino, de oude taal van de Sefardische Joden. De teksten handelden vooral over de heldendaden van El Cid, (Arabisch Sidi = Heer), die eigenlijk Rodrigo Díaz de Vivar heette en een Spaans edelman was.

3.3. Muziek van de Sefardiem blad 4.

De synagogen als "klein heiligdom" zijn qua interieur verwant aan de vroegere tempel van Jeruzalem. In de "heilige arke" op het oosten worden de Thorarollen bewaard. In 1726 werd de Portugese Synagoge in Den Haag gesticht.

Veel Spaanse en Portugese Joden kwamen rond 1600 naar Amsterdam. In 1671 begon de bouw van de Snoge. De Sefardiërs brachten hun eigen zangstijl mee, helderder en eenvoudiger dan die van de Ashkenasiërs (Joden uit het oosten)

De Sefardiem vluchtten ook naar Suriname en de Nederlandse Antillen. De Mikve-Emanuel Synagoge dateert van 1732. In deze synagoge wordt een orgel gebruikt om de zang te begeleiden.

3.4. Muziek van de Ashkenasiem blad 1.

In de synagogen van de Ashkenasiem werden zangen van de Poolse rite overgenomen. Doordat zij hevig vervolgd werden door de christenen, lieten zij zich weinig beïnvloeden door de christelijke kerkmuziek.

De synagoge-componisten bleven zoeken naar traditionele melodieën. De Missinai werd volgens overlevering aan Mozes gegeven op de berg Sinaï. Er werden veel klaagliederen gecomponeerd met betrekking tot het ondraaglijk lijden der Joden. Zij voerden vaste zangen in voor de speciale feestdagen.

De zoektocht naar nieuwe muzikale vormen, in de synagogen van Europa en Amerika, had invloed op de vocale en de instrumentale muziek op religieus en op seculier terrein, binnen en buiten het joodse cultuurgebied.

3.4. Muziek van de Ashkenasiem blad 2.

Praag was een brandpunt van de Ashkenasische cultuur en muziekbeoefening. Frankel maakte in 1741 een kopergravure van de "Kostbare en heerlijke Optocht van de Praagse Joden".

In Praag werd in de synagoge het orgelspel en muziek op snaarinstrumenten ingevoerd ter begeleiding van de zang.

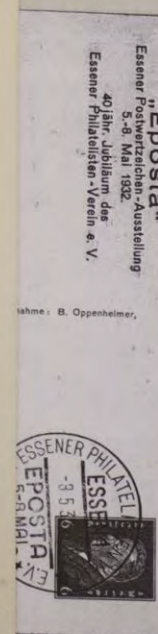
3.4. Muziek van de Ashkenasiem blad 3.

Vanuit Praag verbreidde zich het orgelspel in Duitse synagogen. Als wezenlijk kenmerk van de christelijke godsdienst was het oorzaak van tweespalt in de godsdienstige opvattingen. Vóór de Tweede wereldoorlog waren er in Duitsland meer dan 30 synagogen met een orgel.

Essen — Synagoge, Nachtaufnahme

De Duitse synagogen, ook wel "tempel" genoemd, werden in de 19^e eeuw vaak in de neogotische of in de Romaanse kerkstijl gebouwd. In de 20^e eeuw bouwde men in Duitsland wel 200 synagogen. Moderne stijlen gingen samen met het gebruik van natuursteen, gietijzer en brons. De synagoge in Essen (1914) is wel het mooiste voorbeeld.

4.1. De verbreiding van de Psalmen in het Westen blad 1.

De Joden hebben de toonaarden van hun godsdienstige liederen minder zorgvuldig bewaard dan de kerken. Met paus Silvester (314-335), stichter van de scola cantorum begint de ontwikkeling der gezangen, die later Gregoriaans worden genoemd.

Paus Damasus I (366-384) voerde het woord "Halleluia" in. (zie het schilderij van Manessier). Damasus, wiens initiaal in de Riesenbibel, benoemde Ambrosius tot bisschop van Milaan. De bisschop staat rechts in het medaillon en op de fresco van Fra Angelico vijfde van rechts.

Augustinus (354-430), bisschop van Hippo in Afrika, was vol lof over de zangen van Ambrosius. Zelf heeft hij enige werken over kerkmuziek geschreven. In muziekscholen beoefende de Augustijner Orde de koraalzang.

4.1. De verbreiding van de Psalmen in het Westen blad 2

Scarlatti paste in zijn Acrostichon van de Klaagliederen op joodse muziek geïnspireerde melismen (meer tonen op één lettergreep) toe. Ook de Turkse muziek stond in nauwe betrekking tot de joodse. Hendrik VIII (1494-1547) en zijn dochter Elisabeth I hadden veel joodse musici, afkomstig uit Italië, Spanje en Portugal, in dienst.

Monteverdi (1567-1643) was als musicus verbonden aan het hof van Vincenzo I van Mantua. Het orkest bestond uit louter Joden, zowel mannen als vrouwen, o.l.v. Salamone Rossi. In de Mariavespers van Monteverdi is joodse invloed te bespeuren. Hij schreef "Messa a quattro e Salmi (psalmen).

De protestanten kozen voor eigen psalmmelodieën, veelal gebaseerd op volksliedjes. In Nederland had men de "souterliedekens" (psalmliedjes). Men koos echter voor de Geneefse melodieën, (Calvijn). M.v.St Aldegonde maakte een sublieme vertaling uit het Hebreeuws. In Italië bloeide de geestelijke liedkunst. Frescobaldi was een belangrijke vertegenwoordiger. De Duitser Schütz bewerkte de 150 psalmen. De joodse invloed ging grotendeels verloren.

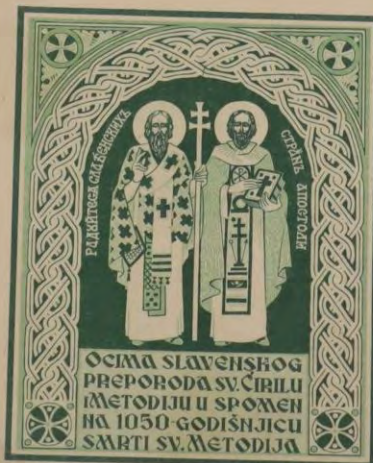
4.2. Byzantium en Rusland blad 1.

Nº 05646

De Oosterse Liturgie werd eeuwenlang beheerst door Byzantijnse Hymnen. We vinden ze nog in de Russisch-Orthodoxe kerkmuziek. De oorsprong ligt in de westerse kerkmuziek, in de Syrische en joodse hymnen en in de synagogale zangen.

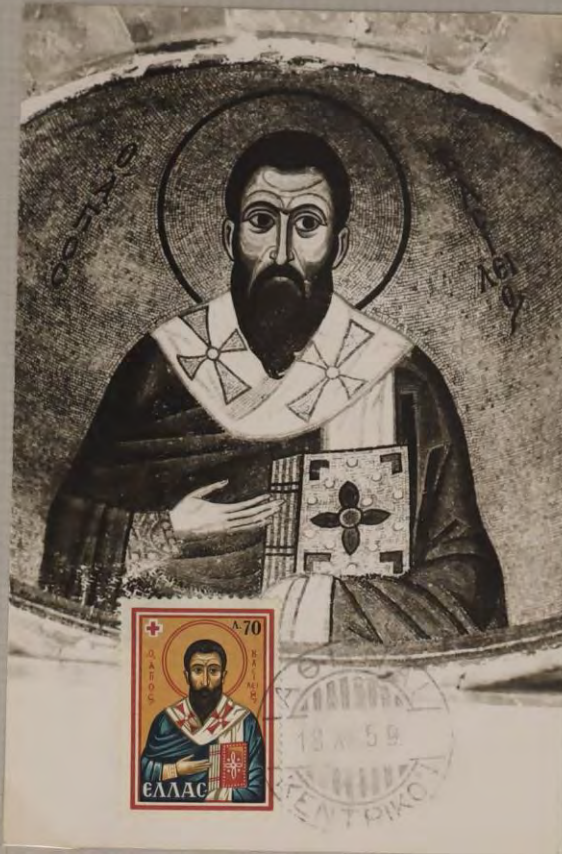
KRALJEVINA JUGOSLAVIJA
KRALJEVINA JUGOSLAVIJA
ROYAUME DE YOUGOSLAVIE
DOPISNIČA - DOPISNIČA
CARTE POSTALE
10. II.
KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

Miloshin gospod
Jakovljević Aleks.
viš. pošl. kontrolor
Zagreb 2
Lupedit.

Cena 1.- din.

In Byzantium was het Justinianus I (527-564) die het Byzantijnse hofceremonieel en de orthodoxe liturgie vastlegde en waarin de muziek een groot aandeel kreeg. Cyrillos en Methodius ordenden in de negende eeuw de oude joodse psalmen en hymnen.

4.2. Byzantium en Rusland blad 2.

Basilus (329-379) bisschop van Caesarea, ijverde voor gemeenschappelijk leven in de kloosters in plaats van in eenzaamheid. In elke Griekse kerk wordt tot op heden een liturgie gevierd, die naar hem is genoemd.

Jehuda Hadassi (12^e eeuw) beweert dat de muziektokens van de Nasoreten (rabbi's, die de Hebreeuwse tekst van de Schrift puur houden) van ouds voor de chazzan bestemd waren. Koukouzales (1280-1360) schreef kerkmuziek in een klooster op Athos. De neumen (muziektokens) uit zijn werk Schulgesang gebruikte men voorheen ook in de synagogen.

4.3. Karel de Grote blad 1.

Absender

(Postfach oder Straße und Hausnummer)

(Postleitzahl) (Ort)

Kaiser Karl der Grosse
nach einem Gemälde von Dürer

Postkarte

H. Menners

Rooweg 86

(Postfach oder Straße und Hausnummer)

Bathmen

(Postleitzahl) (Bestimmungsort)

Niederrlande

Karel de Grote (742-814) heeft de Gregoriaanse kerkzang voor het eerst in Duitsland gebracht, in de Abdij Fulda, die in 744 door Bonifatius (672-754) was gesticht. De Gregoriaanse melodieën vinden hun oorsprong in de joodse tempelmuziek.

4.3. Karel de Grote blad 2.

Gerh. Schreiber

G. m. b. H.
AACHEN
Reichsweg
Telefon 2808

Firma

Gebr. Schmitz

Honorable A. Belange
43 rue Charlemagne
Paris XIX

Karel de Grote heeft er krachtig toe bijgedragen dat de kerkzang in de domscholen van o.m. Aken, Chartres, Parijs, Straatsburg en Le Puy tot ontwikkeling kwam. Teksten en melodieën werden vastgelegd en daardoor is de psalmzang in de kerk beter bewaard gebleven dan in het jodendom.

4.3. Karel de Grote blad 3.

Benedictus van Nurcia stichtte de Benedictijner Orde in het klooster op de Monte Cassino, (543). Hij is een van de grootste bevorderaars van de muziek bij de eredienst, muziek die teruggrijpt op de joodse synagogale zangen van vóór onze jaartelling.

Deze zangtraditie werd voortgezet in de kloosters van de Benedictijnen, o.a. in het klooster van Echternach (739, bekend omdat de Bisschop van Utrecht, Willibrord daar verbleef) en ook in het klooster van Orval (1070). Zo bleven de joodse elementen in de muziek bewaard.

4.4. Muziek wordt schriftelijk vastgelegd blad 1.

Guido van Arezzo (995-1050) werd door de paus naar Rome geroepen om de kerkmuziek te ordenen. Hij voerde een notensysteem met vier lijnen in.

Vóór Guido van Arezzo waren de muziektokens (neumen) steun voor het geheugen. Met het systeem van Guido kon muziek gelezen worden. De toonladder kreeg namen, afgeleid van een Gregoriaanse hymne waarvan elke nieuwe regel een toon hoger inzette: **ut** queant laxis, **re**sonare fibris, **mi**ra gestorum, **fa**muli tuorum, **so**lve poluti, **la**i i eatum, Sancte Iohannes. Deze hymne staat op het blad dat Guido van Arezzo in zijn hand heeft. (eerste zegel).

Paus Gregorius de Grote (590-604) wordt genoemd als de hervormer van de kerkmuziek. Muziekhistorici spreken dit tegen. Het gregoriaans werd verbreid in kloosters en zangscholen.

4.4. Muziek wordt schriftelijk vastgelegd blad 2

4-16-81

CARTE POSTALE
EXPÉDITEUR

39e CONGRÈS RÉGIONAL
GROUPEMENT PHILATÉLIQUE
BOURGOGNE - FRANCHE-COMTÉ

C. GOUDIMEL Sup. & Tenor. DESTINATAIRE

Errant par les champs de la grâce
Claude GOUDIMEL né à Besançon vers 1520

Besançon - 2 et 3 mai 1981

39e CONGRÈS PHILATÉRIQUE DE BOURGOGNE - FRANCHE-COMTÉ 2-3 mai 1981 25 BESANÇON

Later werd aan de notenbalk een vijfde lijn toegevoegd. Nadat men gedurende 200 jaar alleen zwarte noten kende, kwamen ook open noten in zwang, vierkant van vorm.

Kde domov můj?

1834 Andante con moto. 1934

Tenslotte mondde de ontwikkeling uit in het huidige notenschrift. Het Tsjechische volkslied werd in het concentratiekamp Theresin (Theresienstadt) door Hanus Thein in een middenstem verborgen in zijn kinderoepa "Vuurvliegjes" (Glühwürmchen).

4.5. De Hervorming blad 1.

Marcello (1666-1739) had grote belangstelling voor de joodse muziek. Hij maakte meerstemmige zettingen voor 50 psalmen, waarvan er twaalf gebaseerd zijn op synagogale melodieën. Hymnen van Marcello worden nu nog in Israel gezongen.

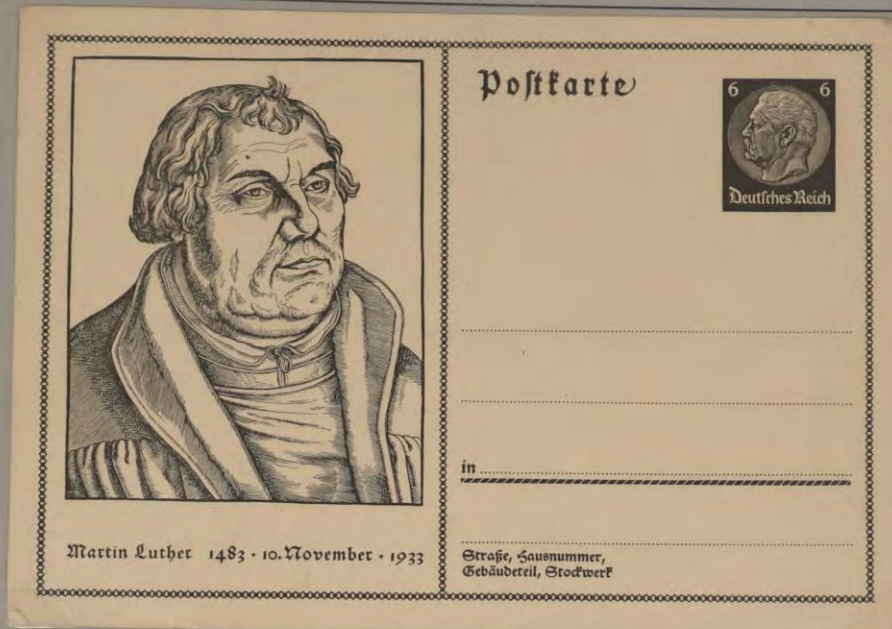

Op de tab van de eerste zegel Psalm 150:4 "Looft hem met trommel en fluit, looft hem met klinkende cymbalen. De tweede zegel Psalm 92:11 "Want Gij hebt mijn hoorn verhoogd als van een woudos" Tenslotte Psalm 42:5 "... dit zal ik mij steeds herinneren".

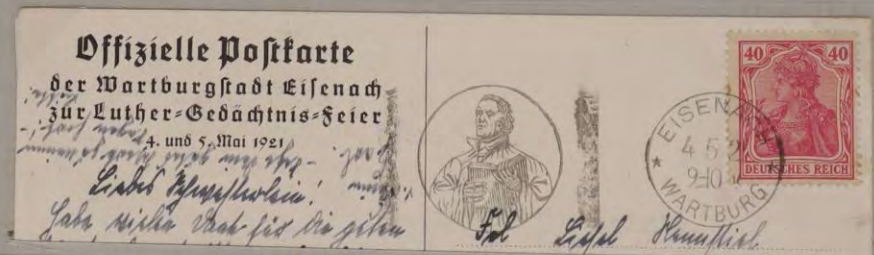

Marcello leerde in Venetië het verschil kennen tussen de muziek van de Sefardiem en die van de Ashkenasiem. De Geneefse Psalmen van Calvin en Bèze worden in de christelijke kerk gezongen. In enkele herkent men synagogale elementen. Sweelinck bewerkte alle 150 psalmen meerstemmig voor koor à capella.

4.5. De Hervorming blad 2.

Maarten Luther (1483-1546) heeft in zijn liedcomposities van de joodse synagogale zangen en hymnen gebruik gemaakt. Van Ambrosius' Adventslied "Veni redeptor gentium" dichtte Hij "Nun komm der Heiden Heiland". Zijn portret naar een houtsneede van Lucas Cranach.

Van het koraal "Nun freut Euch Ihr lieben Christen" zijn de eerste vier en de laatste twee maten terug te vinden in de Chanukahymne Mooz Tzur. Luther was een kenner van het Hebreeuws. Voor de vertaling van het Oude Testament ging hij uit van de grondtekst.

De noten op de zegel "Lied und Chor" stammen uit Musae Sioniae. "In dulce jubilo" (Praetorius). De nieuwe tijd, ingeluid door de reformatie, zette veel musici aan tot het componeren van oratoria op thema's uit het Oude Testament. A. Scarlatti bijv. schreef "Hagar en Ismaël", "Judith", en "Het offer van Abraham".

5.1. Van Bach tot Mendelssohn blad 1.

J.S. Bach (1685-1750) werd getroffen door het verhaal van de Babylonische ballingschap. Toen hij solliciteerde naar de post van organist van de Jacobikerk te Hamburg improviseerde hij op het orgel van de St. Catharinakerk over het koraal "Am Wasserflüssen Babelons". Hij kreeg de post niet, maar werd cantor-organist van de Thomaskerk te Leipzig.

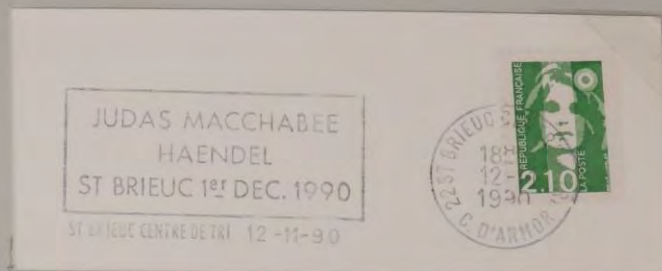

Het Israelisch Liederbuch van Bach (1640) bevat 102 protestantse koralen. Bij zijn improvisaties maakte hij gebruik van het Gregoriaans, waarin synagogale elementen.

5.1. Van Bach tot Mendelssohn blad 2.

G.F. Handel (1685-1750 en niet zoals op de zegel 1585-1750) componeerde een groot aantal oratoria naar verhalen in het Oude Testament. Hij was ws. de eerste componist die rekening hield met de smaak van zijn publiek, dat voor een groot deel joods was.

De Hebreeuwse verhalen waren zeer in de mode. Handels oratoria besloegen bijna de gehele joodse geschiedenis, van "Israel in Egypte" tot "Judas Maccabäus". Deze werken worden nog steeds uitgevoerd.

In 1733 verscheen zijn oratorium over de richteres Deborah. Dit werk werd als "masque" opgevoerd tijdens een Handel-festival in Oxford. "Joshua", "Samson", "Saul" en "Ester" zijn titels uit het totaal van een reeks van elf oratoria.

5.1. Van Bach tot Mendelssohn blad 3.

1991-Mozartjaar

Toen de Mozarts in Den Haag vertoefden maakten zij kennis met Portugese Joden, o.a. met de familie Pinto (1765).

Ook later was Mozart bevriend met prominente joodse personen. De Italiaans-joodse dichter Da Ponte leverde hem de teksten voor de opera's Figaro, Don Giovanni en Così fan Tutte.

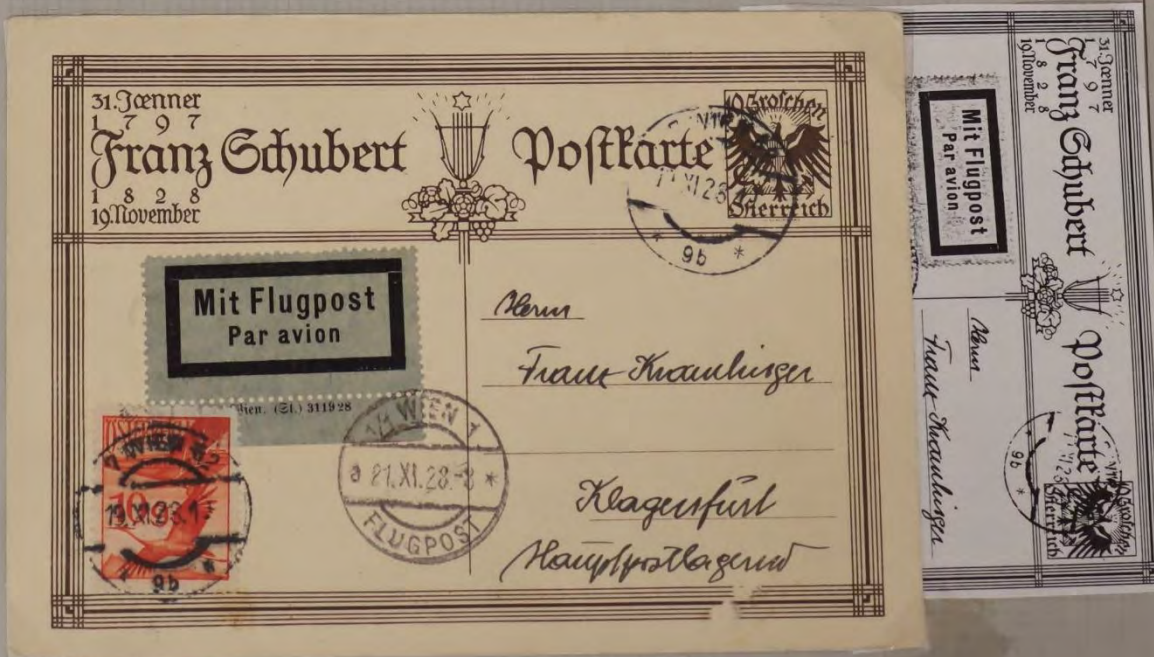

In de Zauberflöte maakte Mozart gebruik van het melodrama, een techniek die hij had afgekeken van zijn joodse vriend, de componist Jiri Benda (1722-1795). Het gebruik van de sjofar en de gnostische elementen in de opera wijzen eveneens op joodse invloed.

5.2. Voorzangers van Synagogen blad 1.

Solomon Sulzer (1804-1890) werd op zijn dertiende jaar, tegen de zin van velen die geen kind als voorzanger wensten, door keizer Franz I, benoemd als chazzan, met een proeftijd van drie jaar.

Van Sulzer is het requiem "Schimu saus kol hoanim" bekend. Zijn belangrijkste werk is "Schir Zion" waarvoor Schubert Psalm 92 componeerde. Schubert schreef ook het oratorium "Lazarus", naar het verhaal in het bijbelboek Johannes.

5.2. Voorzangers van Synagogen blad 2.

Heel wat componisten bezochten de vrijdagavonddiensten in de synagoge, aan het begin van de Sabbat, om de beroemde hoofdcantor, chazzan Sulzer, te beluisteren. Onder hen waren Paganini, Liszt en Schumann.

In 1859 richtte Sulzer de eerste Weense Liedertafel op. Het tiende feest van de zangersbond in Wenen werd gevierd in juli 1928.

Franz Liszt (1811-1886) gebruikte joodse liturgische melodieën voor zijn Rorate Coeli (dauwt, o hemelen) in zijn oratorium Christus. Ook in zijn missen en in het oratorium Die Legende von der Heiligen Elisabeth paste hij synagogale melodieën toe.

5.2. Voorzangers van Synagogen blad 3.

Postkarte

Met 16 jaar werd hij chazzan te Hohenems, waar hij een synagoge oprichtte. Hij componeerde o.m. Psalm 12 en Psalm 23. Op zijn 21^e jaar werd hij chazzan van de Weense synagoge. Ter ere van de verjaardag van keizer Ferdinand liet hij in de synagoge een strijkkwartet optreden. Paus Pius IX benoemde hem tot meestercomponist van de Heilige Cecilia te Rome.

Lewandowski (1821-1874) zong op 12-jarige leeftijd sopraan, speelde viool en piano. In de Singakademie te Berlijn kreeg hij een prijs voor zijn cantate voor koor, solisten en orkest. Hij schreef een liturgische cyclus voor het hele jaar. In 1866 werd hij beroepen aan de Nieuwe Synagoge. Hij componeerde o.a. psalmen waarvan een deel is opgedragen aan Lodewijk II

29 januari 1930 werd een benefitconcert gegeven in de Neue Synagoge. Lewandowski en Einstein soleerden met de sonate in B van Händel en het dubbelconcert in c voor twee violen en orgel. Vier jaar later werd Einstein ontslag aangezegd als hoogleraar in de fysica en nam hij de wijk naar de Verenigde Staten.

5.2. Voorzangers van Synagogen blad 4.

De uitvinding van radio en grammofoonplaat hebben er enorm toe bijgedragen dat de joodse muziek een hoge vlucht kon nemen. Een aantal voorzangers heeft zich ook begeven op het pad van de wereldse muziek.

De Amsterdamse Chazan Isaak Touro vertrok naar de V.S. 20 Nederlandse joodse families stichtten te zijner nagedachtenis een synagoge op Rhode Island. De chazan Josef Schmidt is beroemd geworden door de geluidsfilm "Ein Lied geht um die Welt" Van hem is ook het lied "Ik hou van Holland" De operazanger Richard Tucker was eveneens voorzanger.

5.2. Voorzangers van Synagogen blad 5.

Amsterdam is bekend om zijn Portugese Synagoge, een bouwwerk uit 1675. Emanuel de Witte, zeventiende-eeuws schilder, legde het interieur van de synagoge vast op het doek. Ook is Amsterdam bekend om zijn beroemde voorzangers. Prins Willem V was in de grote synagoge met chazzan R.Mousje.

B 3 en 4

Den Heer
Mevrouw
Mej.

G.H. te Velthuis
Withuysstraat 121
DEN HAAG

De chazzan Prof.dr. Bloemendaal leidde de dienst t.g.v. het 350-jarig bestaan van de joodse gemeente. Koningin Beatrix en Prins Claus waren daar bij aanwezig. Bloemendaal was de eerste chazzan die radio- en TV-uitzendingen verzorgde.

5.3. Klezmer blad 1.

Vanuit Praag kwamen ook de strijkinstrumenten in de godsdiensttoefening. Yehudi Menuhim zei dat het improviseren bij het volk van het Boek nooit verloren is gegaan. De viool is het geliefde instrument van de Joden en het belangrijkste instrument van de Klezmer (kli = instrument, zemer = musiceren), muziek der Ashkenasiem sedert de Middeleeuwen.

J.S.Bach maakte in zijn Leipziger tijd kennis met de klezmer, die door rondtrekkende joodse musici tijdens de Leipziger Messe ten gehore werd gebracht. In sommige delen van Bachs Johannes Passie bespeurt men de invloed van de klezmer.

De klezmorim waren uitzonderlijk goede muzikanten. De joodse componist Benda schreef hoe geliefd zij waren. Josef Elsner, leraar van Chopin, schreef dat de klezmorim de Poolse polonaises op onnavolgbare wijze konden spelen. Perez is de auteur van "Die Seelenwanderung einer Melodie", een boek over klezmermuziek.

5.3. Klezmer blad 2.

In midden en oost-Europa speelden de klezmer-ensembles bij bruiloften en besnijdenissen. Daar de viool minder geschikt was voor opnamen, kwam de klarinet in zwang. Wie het begin hoort van Gershwins Rhapsody in Blue, hoort de ziel van de klezmer.

X. KUNSTAUSSTELLUNG DER DDR
Eva Natrus-Salamoun
Aus dem Zyklus "Amol is gewen a Maisse"
Amol is gewen a Maisse
Fahibovgrafic

INSTHANDEL DER DDR

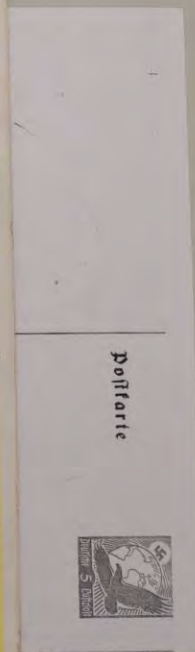

De Ashkenasiem spreken Jiddisch. Een beroemd jiddisch liedje is "Bay mir mista sheyn" gezongen door The Andrew Sisters. Eva Natrus-Salamoun maakte een lithografie naar het jiddische lied "Amol is gewen a Maisse".

5.3. Klezmer blad 3.

De Russisch-orthodoxe priester Sergej Nilius schreef de vals verzonnen "Protocollen van de Wijzen van Sion". Hij legde hiermee de basis van de jodenvervolgingen in het tsaristisch Rusland. Er ontstond een emigratiegolf naar de V.S. Het gevolg was een revival van de Klezmer als jiddisch equivalent van de Folk, met invloeden vanuit de Jazz. De Klezmeristen vormden een muzikale brug tussen twee culturen. Veel musici stammen uit Rusland: o.m. Jacob Gershowitz (George Gershwin) en Benjamin Kubelsky (Jack Benny).

Wat rond 1800 in Rusland gebeurde kreeg een herhaling in het Derde Rijk onder Hitler. De vervolgingen veroorzaakten opnieuw een vlucht naar de V.S. Rond 1970 kwam vanuit de V.S. de klezmer terug in Europa en in Israël, beleefde een revival en zorgde voor een culturele interactie tussen joden en niet-joden.

5.3. Klezmer blad 4.

NATIONAL FOLKLORE FESTIVAL - HAIFA 1990

Israel danste na de uittocht uit Egypte, nu danst Israel nog. De folklore is geen archaïsch fenomeen, maar een springlevend hedendaags beleven. De instrumentale begeleiding is meest in handen van de Klesmorim.

Jaarlijks vinden er op verscheidene lokaties dansfestivals plaats. Maar ook na de sabbat wordt op straat met enthousiasme gevolksdanst.

5.4. Rond Mendelssohn en Mahler blad 1.

De christenjood Mendelssohn (1809-1847) had grote invloed op de wereld van de muziek. In zijn Reformatiesymfonie laat hij het Luther-koraal "Ein fester Burg" voorafgaan door de joodse rondedans Salem Aleikem. In 1844 schreef hij zettingen van Psalm 100 en Psalm 98 voor de liberale synagoge te Hamburg.

Hem komt de eer toe dat hij Bachs Mattheüs passie, na 100 jaar deed heropvoeren in de Bachstad Leipzig. Hij schreef het nieuwtestamentische oratorium Paulus en het oudtestamentische Elias waarin een oude hebreeuwse intonatie Adona'i El rachamim ve-hanum, zoals die gezongen werd op Yom Kippoor in alle Duitse synagogen.

Mendelssohn was naast musicus ook een verdienstelijk tekenaar en aquarellist. Zijn lievelingszuster was Fanny, "zijn tweede muzikale ik", een zeer getalenteerd pianiste en componiste. Tijdens hun leven verscheen een schandelijk haat-pamflet over hun Joodzijn "Das Judentum in der Musik" van een zekere heer Freigedanken.

5.4. Rond Mendelssohn en Mahler blad 2.

Richard Wagner publiceerde onder pseudoniem G. Freigedank "Das Judentum und die Musik". Hierin beargumenteerde hij dat joden nooit iets van muzikale waarde hebben voortgebracht. Hij beoordeelde de muziek van Mendelssohn als slecht. Zijn voornaamste argument was dat Mendelssohn een jood was

Wagner keerde zich tegen wat hij noemde de verjooding van de Duitse samenleving. Hij was de wegbereider van een nieuwe nationale muziek. Bayreuth werd het centrum. Hitler zei, dat als men het socialisme wil begrijpen men Wagner moet lezen.

5.4. Rond Mendelssohn en Mahler blad 3.

Bronisław Reichenowski

ul. Żelazna

00-832

Henryk Wieniawski (1835-1880), Pools-Joods componist en violist, vierde triomfen in St Petersburg, waar hij docent was aan het conservatorium. Na een tournee door de V.S. werd hij docent aan het Brussels conservatorium. Hij was een belangrijk vertegenwoordiger van de Frans-Belgische vioolschool. Elke vijf jaar is er een Wieniawski-vioolconcours in Polen.

De Berlijner Giacomo Meyerbeer (Jacob Beer 1791-1864), in zijn tijd beroemd om zijn opera's, Robert le Diable, Les Huguenots en Le Prophète, woonde langdurig in Parijs. Hij onderhield contact met de dichter Heinrich Heine (1797-1856). Tot het oeuvre van Heine behoort "Das Buch der Lieder", dat net als alle Joodse cultuur in Nazi-Duitsland werd verboden. Het gedicht De Lorelei, was echter zó populair dat het niet geweerd kon worden. Het verscheen met de aantekening "Dichter unbekannt".

5.4. Rond Mendelssohn en Mahler blad 4.

J.F. Halévy (1799-1862), zoon van een chazzan, paste joodse melodieën toe in zijn opera La Juive (de Jodin). Caruso zingt de aria van Eleëzer. Bizet was een leerling van Halévy en trouwde zijn dochter. Bizet voltooide de opera Noach. Halévy componeerde voor de synagoge o.a. Psalm 130 in het Hebreeuws.

A. Rubinstein (1829-1894) benutte joodse motieven in de oriëntaalse en joodse episoden in zijn opera's en liederen

Loseph Joachim (1831-1907) was een joods violist van Hongaarse afkomst. Hij werd de eerste directeur van de Koninklijke Hogeschool voor Muziek te Berlijn. Hij componeerde o.m. Hebreeuwse Melodieën voor altviool en piano. De zegel is een gedeelte van het schilderij waarop hij wordt begeleid door Clara Schumann.

J. Offenbach, (1819-1880) zoon van de chazzan Isaak Juda Eberst, schreef enkele joodse werken, w.o. een pianocompositie "Rebecca", en een aantal walsen op hebreeuwse motieven waarvan een genaamd "Rachel".

5.4. Rond Mendelssohn en Mahler blad 5.

G. Mahler (1860-1911) zei: "Ik ben driemaal zonder een thuis, als Boheem in Oostenrijk, als Oostenrijker tussen de Duitsers en als Jood in de wereld". Hij was een van de invloedrijkste componisten van het post-romantische tijdperk. Zijn laatste werk was Das Lied von der Erde.

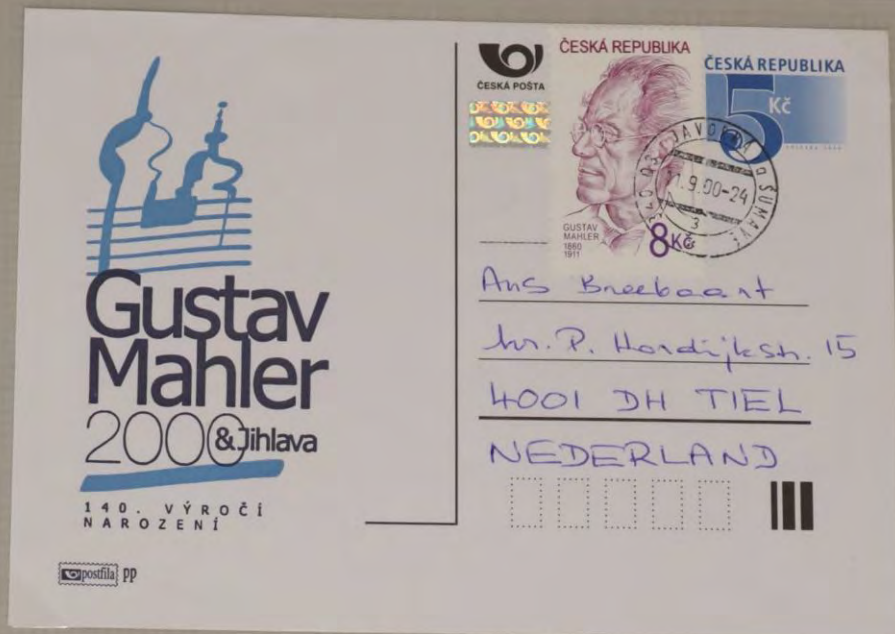

Mahler kwam graag naar Nederland. Zijn vriend Willem Mengelberg was een van de grootste en meest authentieke Mahler-dirigenten, die Nederland als eerste in Europa Mahlers kunst deed beseffen.

In 1904 werd de vierde symfonie van Mahler in het Amsterdams Concertgebouw tweemaal uitgevoerd, vóór de pauze onder Mahler zelf en na de pauze onder Mengelberg. Voordat Mahlers muziek de verdiende waardering ondervond, werd er jarenlang door critici over gedebatterd. In Nazi-Duitsland was hij uiteraard een verboden componist.

5.4. Rond Mendelssohn en Mahler blad 6.

De persoon Mahler gaf aanleiding tot heftige kritiek. Hij was een tiannieke dirigent, een herscheppende leider die streefde naar het hoogst bereikbare niveau. De top in zijn carrière, leider van de Weense Opera, kon hij pas bereiken door zich katholiek te laten dopen.

De componist Mahler kon zich slechts in absolute stilte concentreren op zijn scheppend werk. Hij trok zich daarom terug in een eenzaam "komponeerhuisje". Otto Klemperer heeft Mahlers werken bekendheid gegeven. Alphons Diepenbrock was een persoonlijke vriend van de componist.

5.5. Van Schönberg tot Milhaud blad 1.

A. Schönberg (1874-1951) ging in 1933 voorgoed naar de V.S., nadat hij officieel tot het joodse geloof was teruggekeerd. Hij erkende Mahler als zijn meester. Hij componeerde een Genesis-prelude, van Chaos tot Mens, en Moderne Psalmen.

De opera Mozes en Aäron handelt over de tien woorden op stenen tafelen, die Mozes op de Horeb in Arabië ontving. Op de drinkbeker uit Moskou een afbeelding daarvan. Schönberg schreef ook een symfonie "Kol Nidrei" voor spreekstem, koor en orkest. Tot zijn nagelaten werken behoort "Een Overlevende uit Warschau", een herinnering aan Wereldoorlog II.

5.5. Van Schönberg tot Milhaud blad 2.

Het verhaal van Toscanini (1867-1957) is er een van een gedreven genie, een dirigent die het orkest dicteerde, en zelf maar aan één wet en geweten wilde gehoorzamen: die van dienend kunstenaar. Hij dirigeerde het Israelisch Philharmonisch Orkest t.g.v. het 25-jarig bestaan. In de V.S. was hij vaste dirigent van het N.B.C. Symphony Orchestra.

De Italiaanse dirigent stond bekend als een fel anti-fascist. Toscanini was echter zó geliefd bij de Italiaanse bevolking, dat Mussolini het niet waagde hem op te laten pakken.

5.5. Van Schönberg tot Milhaud blad 3.

Toen in 1938 Oostenrijk door Nazi-Duitsland werd bezet kwamen ook de Salzburger Festspiele onder de macht van het Nationaal Socialisme. Toscanini organiseerde daarom in Luzern alternatieve Festspiele.

Op 26 december 1936 dirigeerde Toscanini in Tel Aviv het openingsconcert van het Palestijns Orkest. De solist was de violist Huberman.

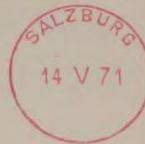

Toscanini kwam naar Nederland om samen met de VARA een radioconcert te leiden zonder publiek. Hij zei dat hij dit graag deed, omdat de opvatting over het fascisme dezelfde waren als de zijne.

5.5. Van Schönberg tot Milhaud blad 4.

R. Strauss (1864-1949) bracht een heel nieuwe trend in het bijbels drama met zijn compositie Salome, op tekst van Oskar Wilde. Zijn muziek ademt een oosterse sfeer en verklankt spraak en gedragingen van Joden. De joodse H. Hofmannsthal schreef de teksten voor zes van zijn opera's. Strauss was overigens een centrale figuur in de muziekpolitiek van het Derde Rijk.

Na 1938 waren de namen van Toscanini en Walter van de dirigentenlijst van de Salzburger Festspiele verwijderd en het monument van Hofmannsthal in het Festspielhaus werd vernield. Hofmannsthal schreef "Jedermann" dat onder de sublieme regie van Reinhardt vele malen tot uitvoering was gebracht maar vanaf 1938 "verboden".

5.5. Van Schönberg tot Milhaud blad 5.

De cultuur komt onder censuur van de politiek. Joodse cultuur is verdorven en wordt verboden. Er rouleert een tentoonstelling door het Derde Rijk getiteld "Der ewige Jude". De tentoonstelling diende om aan te tonen hoe slecht en boos alles is dat van de Joden afkomstig is. Het tegendeel heeft zich bewezen. Curt Weill schreef een compositie "We Will Never Die".

5.5. Van Schönberg tot Milhaud blad 6.

Van de hand van Darius Milhaud (1892-1974) verschenen ruim 400 werken. Hij had een grote liefde voor het Joodse erfgoed. Hij componeerde balletmuziek met als titel "De Dromen van Jacob" Delacroix schilderde "Jacob en de Engel" ("Israël" betekent: Strijder met God). Naar het Bijbelboek Openbaring verscheen voor koor à capella de compositie over Het Nieuwe Jeruzalem (Ik Johannes zag de Stad)

Milhaud stamt uit een familie die sinds de val van Jeruzalem (70 n.C.) in Zuid Frankrijk woont. Bij de officiële viering van het 3000-jarig bestaan van Jeruzalem werd zijn opera "David" uitgevoerd. Als ode aan Jeruzalem schreef Milhaud een Psalmencantate. Voor het Purimfeest componeerde hij de opera "Esther de Carpentras"

Milhaud was lid van de "Groupe de Six", die zich ten doel stelde een nieuwe Franse muziek te scheppen, ontdaan van Duitse invloeden. Kenmerkend zijn elementen uit populaire stijlen, zoals Braziliaanse dansen en Amerikaanse jazz. Twee andere leden van de "Groep" waren Arthur Honegger en Germaine Tailleferre.

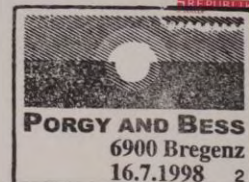
6.1. De Verenigde Staten blad 1.

VILLE DE CIBOURE
Maurice RAVEL
(1875-1937)
Maison Natale
1987-CINQUANTAIRE

G. Gerswin (1898-1937) kreeg zijn compositielessen van M. Ravel. Gerswins ouders kwamen uit St. Petersburg. Hij groeide op in Brooklin.

Zijn bekendste werken zijn wel de negeropera "Porgy and Bess", waarin Sammy Davis jr. excelleerde, de eerste echte Amerikaanse opera met jazz-elementen, en "Rhapsody in Blue" die begint met de beroemde klezmer klarinetsolo.

Kurt Weill (1900-1950) componeerde in 1928 de Dreigroschenoper op tekst van Brecht, precies 200 jaar na de Engelse Beggars Opera. In 1935 verhuisde hij van Berlijn naar de V.S. Zijn laatste werk is Lost in the Stars, handelend over het rassenprobleem.

6.1. De Verenigde Staten blad 2.

Gershwin heette eigenlijk Jacob Gershowitz. Hij schreef meer dan 700 songs. Zijn broer Ira (Israel) werkte met hem samen. Benny Goodman speelde op onnavolgbare wijze de klarinet solo in Rhapsody in Blue. George Gershwin stierf evenals Mozart op te jonge leeftijd.

Bij de première van Rhapsody in Blue waren beroemde musici aanwezig, w.o. L. Stokowski, Strawinski en John Mc Cornack. Gershwin bereikte met zijn composities de sythese tussen jazz en symfonie.

Later heeft Ira Gershwin samengewerkt met Kurt Weil, Jerome Kern, Aaron Copland en Harold Arlen.

6.1. De Verenigde Staten blad 3.

De musical "My fair Lady" ging in wereldpremière in New York in maart 1956. De tekst schreef Alan J. Lerner, naar "Pygmalion" van de Ierse schrijver Bernard Shaw. Frederick Loewe (1918-1986) componeerde de muziek. De film (1964), werd geëerd met acht Oscars en uitgeroepen tot film van het jaar.

"Showboat", (1927), was de eerste echte musical, geschreven door het duo Richard Rodgers (1902-1979) en Oscar Hammerstein (1895-1960). De perfectie van de musical werd bereikt in 1943 met "Oklahoma", waarin tekst, muziek en dans onmisbare ingrediënten werden voor de voortgang van het verhaal.

Al Jolson (1883-1950), zoon van een chazzan, was een Broadway-jazzzanger. Zijn "The Jazz Singer" bevat een beroemde interpretatie van de "Kol Nidre" (de gelofte). Josephine Carson, (1905-1975) was beroemd als danseres in het Parijse Folies Bergeres onder de naam van haar tweede man: Josephine Baker. Beroemd ook door haar werk in de Franse Ondergrondse. Bennie Goodman was de eerste die in Carnegie Hall jazz liet klinken met een Big Band.

6.1. De Verenigde Staten blad 4.

6900 Bregenz 217.1981

L. Bernstein (1918-1990) zei van zichzelf, dat hij een goede rabbi zou zijn geweest als de muziek hem niet had gevangen. De Jeremia-symfonie was zijn eerste grote werk en werd gevolgd door een reeks religieuze werken. In het lichtere genre is zijn musical West Side Story beroemd geworden.

A. Copland (1900-1990) was Bernsteins boezemvriend. Zijn muziek is beïnvloed door de Oosteuropese joodse muziek en door de Hebreeuwse muziek van Bloch. Hij schreef o.m. een koorcompositie "In den Beginne". Adam en Eva op de titelpagina van de Schocken-bijbel.

6.1. De Verenigde Staten blad 5.

Irving Berlins echte naam was Israël Baline. Hij was een van de eerste Amerikaanse componisten, die "Popular Songs" schreven, een nieuw genre dat vanuit de "Nieuwe Wereld" Europa veroverde. Beroemd zijn o.m. "God bless America" en "White Christmas". Over zijn leven gaat de musical "There's no business like show business, the Irving Berlin Musical".

Postkarte

Jerry Bock schreef de muziek voor de wereldberoemde musical "Fiddler on the Roof" (Anatevka) op tekst van Joseph Stein. Een toneelbewerking werd in 1957 gemaakt door Arnold Perl. Anatevka is een dorp in Rusland (1904) Waar Tevya en zijn vijf dochters leven.

Van de Amerikaanse musici en componisten is 25 % joods. De vier afgebeelde beroemdheden leefden in de 20e eeuw. Hart stierf in 1943, de anderen in de zeventiger jaren. Hart is vooral bekend door zijn songs die de Amerikaanse vitaliteit illustreren. Loesser schreef de bekende musical "Guys and Dolls".

6.1. De Verenigde Staten blad 6.

E. Bloch (1880-1959), geboren in Genève, voelde zich al vroeg aangetrokken tot joodse ideeën. Zijn rhapsodie "Sjlomo" uit 1912 en zijn grote Sjabbat-liturgie voor de synagoge, zijn Baal Sjen Suite en zijn Israelsymfonie weerspiegelen zijn liefde voor het jodendom. Vanaf 1916 woonde hij in de V.S. Hij had grote invloed op de jongere generatie.

Vier dirigenten van wereldfaam. Franz Waxman (1906-1967) schreef o.m. "The Song of Terezin". George Szell (1897-1970) was gastdirigent van het Concertgebouw Orkest en verbonden aan de Metropolitan Opera. Eugene Ormandy (Jenö Blau) (1899-1985) was verbonden aan het Philadelphia Orchestra. Arthur Fiedler (1894-1979) dirigeerde het Boston Pops Orchestra. Hij begon in 1935 met muziek vast te leggen op de plaat.

Dimitri Tiomkin (Oekraïne, 1894-1979) schreef filmmuziek, o.a. High Moon, waarvoor hij twee Oscars kreeg. Yip Harburg (1896-1981) schreef songs en enkele musicals. Hij was bevriend met Gershwin. Max Steiner (Wenen, 1888-1971) schreef muziek voor ontelbare Hollywood films. Hij leidde Broadway-operettes. De song "Lady be good" is wereldberoemd. Richard Strauss was zijn peetvader.

6.2. Het Derde Rijk blad 1.

Heel veel Weense Schlagers en Operettes zijn van joodse makelij. De componisten van joodse bloede, of wel gehuwd met een joodse vrouw, verlieten Oostenrijk en Duitsland. Onder hen L. Ascher, R. Benatzky en Kálmán. E. Eysler werd opgepakt, maar overleefde.

Een "Muster" was Robert Stolz (1890-1975), die, voordat Oostenrijk werd bezet, met de hakenkruisvlag op zijn auto, de Hitlergroet brengend, de grens passeerde met kostbare tapijten waarin joodse vluchtelingen waren gerold. Een van hen ontmoette hij later in Israël als dirigent van het Israelisch Philharmonisch Orkest.

6.2. Het Derde Rijk blad 2.

Johann Strausz (1825-1899), de walsenkoning, door zijn moeder "Schany" genoemd was van joodse afkomst. De geniale violist-componist vierde in Wenen grote triomfen en zijn dansen en operettes werden beroemd in de gehele wereld.

Het was ondenkbaar, dat zijn muziek in Nazi-Duitsland verboden zou worden en daarom werden zijn geboortedocumenten in de Stephansdom te Wenen vervalst. Zo kon zijn muziek ongehinderd klinken. In het kamp Theresienstadt werd Die Fledermaus, op teksten van Franse Joden opgevoerd door een grote groep zangers en acteurs begeleid op piano en harmonium.

6.3. De concentratiekampen blad 1.

In november 1938 werd in het Derde Rijk een pogrom tegen de Joden uitgevoerd waarbij synagogen in brand werden gestoken en 25.000 Joden naar concentratiekampen werden gevoerd. L.Schidlowsky, een Chileense Jood schreef "De Kristalnacht" voor tenor, mannenkoor en orkest.

Een van de beruchtste kampen was wel Auschwitz, waar duizenden Joden werden omgebracht. Ondanks onzegbaar leed werd er in het kamp gemusiceerd. Er was een speciale "Familien Abteilung" een modelafdeling voor het geval het Int.Rode Kruis kwam inspecteren.

6.3. De concentratiekampen blad 2.

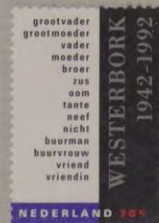
In Auschwitz-Birkenau was een vrouwenorkest o.l.v. Alma M. Rosé, nicht van Mahler. Er moest geconcentreerd worden voor hoge officieren, onder wie Himmler en Mengele. In het kamp zijn 71 hoogbegaafde musici "verscholen" (spoorloos verdwenen). De Poolse Jood Halpern componeerde "Het Auschwitzorkest speelt".

Max Jacob, musicus, schrijver en schilder, stierf in het Franse kamp Drancy, juist voordat hij naar Auschwitz gedeporteerd zou worden. Het stempel met het thema van de Duivelse Mauthausen Symfonie toont joodse gevangenen als noten op een notenbalk.

6.3. De concentratiekampen blad 3.

M.Theodorakis schreef de "Ballade van Mauthausen". In dit kamp in Ober-Österreich werden tussen 1938 en 1945 120.000 gevangenen uit 20 landen vermoord.

Serge Prokofjev (1891-1953) was een van de eerste niet-Joden, die een joodse compositie schreef: "Ouverture op joodse thema's". De melodie van de ouverture is verwerkt in de "Westerbork-symfonie van de Nederlandse componist Willem Stoppelenburg. In het kamp Dachau (Beieren) was een orkest met 65 leden. 16 van hen overleefden. O.l.v. Bernstein speelden zij in 1948 voor 5000 overlevenden uit de gezamenlijke kampen.

6.3. De concentratiekampen blad 4.

Terezin (Theresienstadt) is een stad, die werd ingericht als concentratiekamp. Er was een zeer rijk muziekleven. Leo Pappenheim, dirigent van het Gelders Opera- en Operettegezelschap in Arnhem overleefde het kamp. Hij dirigeerde er Hoffmanns Erzählungen, van de joodse componist Offenbach. Kindertekeningen geven een beeld van het kampleven.

TELGRAPHON-ARLETT

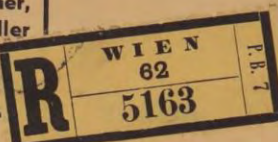
RADIO, GRAMMOPHON-NIEDERLAGE JOHANN ARLETT
Wien, VII., Kirchengasse 15
Fernsprecher B-35-4-44, B-38-4-16

**Zum Radio den elektrischen
TELGRAPHON-Plattenspieler**

mit Elektrowerk, Tonabnehmer,
automatischen Absteller, Teller
25 cm Durchmesser, eingebaut
Lautstärkeregler, Geschwindig-
keitsregler samt Anschlußschnü.

komplett
S 150.-

Firma

Stefan R u m p e l,
Kaufhaus,

Bad Vöslau,
mmmmmmmm

De Israelische componist Horenstein vond einde tachtiger jaren een stapel kromgetrokken en beschadigde 78-toeren platen, vervaardigd op een veldgrammofoon in een van de kampen. Met moderne geluidstechniek konden enige platen gerestaureerd worden. Er zijn composities van jiddische liederen afkomstig uit het ghetto van Warschau. (de zegel heeft een perfin).

BUCHENWALD
ברגן-בלזן
BERGEN-BELSEN
ברגן-בלזן
AUSCHWITZ-BIRKENAU
אשכנז-בירקנא
DACHAU
דאךאו
THERESIENSTADT
תרזיינשטאט
SACHSENHAUSEN
זאכסנהאוזן
MAUTHAUSEN
מאטהאוזן
FLOßENBURG
פלסנבורג
RAVENSBRÜCK
ראבנסבריק
STUTTHOF
שטוטהוף
MAJDAŃEK
מידאנעק

De platen geven ook een indruk van de gesprekken en de geluiden uit de kampen, naast de muziek die men er maakte. Horenstein maakte van een deel van het geluidsmateriaal een compositie van zeven minuten die is opgedragen aan het Joodse Verzet, uitgebracht op CD.

6.4. Na de Tweede Wereldoorlog blad 2.

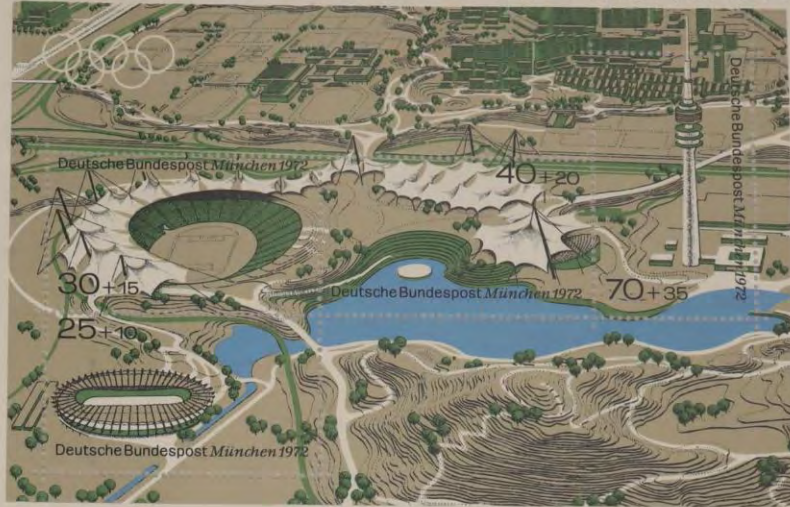

Marcel H Frydman, Ritter von Prawy (Wenen, 1911-2003), vriend van L. Bernstein, kreeg in Wenen de eretitel "Der Opernführer der Nation". Het stempel toont de rozet van een luit met inschrift "Glück das mir verblieb", een aria uit de opera "Die tote Stadt" van Erich Wolfgang Korngold, (Brno, 1897-1957). Mahler noemde Korngold "De nieuwe Mozart". Hij ontvluchtte, evenals Prawy, Nazie- Duitsland en emigreerde naar Amerika.

Prof. Prawy was de eerste die de musical in de Weense Staatopera bracht. Hij behaalde grote successen met "Kiss me Kate". "The Sound of Music" en Gershwins opera "Porgy and Bess" volgden. Prawy was verbonden aan de Weense Hogeschool voor Muziek. Voor de ORF verzorgde hij een serie "Inleiding tot de Opera". Pikante bijzonderheid: Prawy bezat geen eigen huis. Hij bewoonde een kamer in Hotel Sacher. Zijn persoonlijke bezittingen bewaarde hij in plastic tassen. (Na zijn dood 8 vrachtwagens vol naar het Weense Raadhuis)

XX· OLYMPISCHE SPIELE 1972 MÜNCHEN

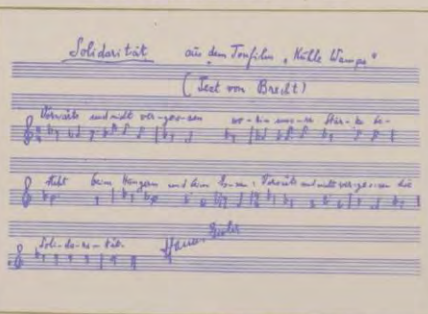
Verkaufspreis 2,45 DM

Schidlowsky (1931-...) schreef ter nagedachtenis aan de elf leden van Israels Olympische ploeg, die in 1972 in München werden omgebracht "Eleven Tombstones" voor contra-alt, koperkwintet, slagwerk en magneetband. Een ander werk van hem is "Die Kristallnacht"

BRIEFMARKENAUSSTELLUNG
BERLIN HAUPTSTADT DER DDR

interartes'72

Hanns Eisler - Bertolt Brecht
»Solidaritätslied«

Op het postwaardestuk (1972) een illustratie van het Solidariteitslied uit de film "Kühle Wampa". De schrijver was Brecht en de componist Hans Eisler. Eisler schreef ook de muziek bij de Franse film over Auschwitz "Nacht und Nebel".

6.4. Na de Tweede Wereldoorlog blad 4.

In 1996 werd het 75-jarig bestaan van de Donaueschinger Musiktage postaal herdacht. In de velranden staan de namen van een groot aantal joodse toonkunstenaars, w.o. Ernst Krenek, Kurt Weill, Schönberg, Darius Milhaud, Stockhausen, Hartmann, Henze, Lutoslawski, Kagel en Luciano Berio. Een duidelijke aanwijzing van de joodse bijdrage aan de muziek.

Ernst Krenek (1900-1991) schreef de opera "Karel V". Na de Anschluss van Oostenrijk bij het Derde Rijk, vluchtte hij naar de V.S. Daar schreef hij een biografie over Gustav Mahler. Voor orkest is van hem bekend "Jonny spielt auf".

6.5. Israël blad 1.

De boodschap van het schip op deze R-brief (11-05-48) luidt "Sjea Jasjoer", (het overblijfsel zal wederkeren.) Met de terugkeer van het volk ontstond een typische muzikale cultuur die gekenmerkt wordt door Joodse en niet-joodse invloeden

Het culturele centrum Jeruzalem herbergt tal van scheppende en uitvoerende musici. Vele gebouwen tonen aan dat muziek deel uitmaakt van de nationale identiteit Plácido Domingo (geb Madrid) sloot zich in 1962 aan bij de Israëlische Nationale Opera, en trad daarmee in 1965 op in New York.

Arik Lavie (geb Leipzig) was een van de beste Israëlische soul en folk – zangers. Ofra Haza integreerde muziek uit Jemen in de Joodse muzikale traditie. Zij werd wereldberoemd. Ehud Manor vertaalde songs in het Hebreeuws, w.o. Broadway-hits, (Les Misérables). Hij schreef tevens teksten voor Eurofestivals. Hij kreeg een onderscheiding in de categorie "Het Hebreeuwse Lied".

6.5. Israël blad 2.

De Pools-Amerikaanse pianist Arthur Rubinstein (geb Lódz) kreeg grote bekendheid in Europa en de V.S. van Amerika. Tijdens WO II verloor hij zijn hele Joodse familie. Daarna wijdde hij zich aan openbare concerten ter ondersteuning van de nieuwe staat Israël.

Te zijner ere worden in Israël regelmatig belangrijke pianoconcours gehouden. Rubinstein was eredoktor van de Frédéric Chopin Academie in Warschau. De portrettekeningen zijn van Picasso.

Bij het concert ter gelegenheid van de inwijding van het F.R.Mann auditorium te Tel Aviv, o.l.v. L.Bernstein was Rubinstein een van de solisten. De dirigent Wilensky (geb Warschau) was een invloedrijk componist van het Israëlische lied. De wereldberoemde Zubin Mehta (geb India) kreeg zijn opleiding in Wenen. Hij is dirigent voor het leven van het Israëlisches Philharmonisch Orkest en ereburger van Tel Aviv.

6.5. Israël blad 3.

Hatiqua (de hoop) is het volkslied van Israël. De melodie is gebaseerd op een Gregoriaanse lofzang (Tota pulchra es Maria) in het Gents Beiaardboek (F. van Duijse 1661-1693) De melodie vinden we terug in het Nederlandse lied “Ik zag Cecilia komen” en ook in “De Moldau” van Smetana.

Het beroemdste lied van Naomi Shemer is “Yerushalayim shel zahav” (Jeruzalem van goud). Men dacht er even aan dat dit het volkslied van Israël zou worden. Naomi werd uitgeroepen tot “First Lady of Israëly Song” Meir Ariel diende bij de paratroepen. Hij was een der eersten die in de zesdaagse oorlog Jeruzalem binnendrong. Hij schreef “Yerushalayim shel Barsel”, (Jeruzalem van ijzer). Hij werd “The singing Paratrooper” genoemd.

6.5. Israël blad 4.

Immigranten uit buurlanden voegden hun stijlelementen bij die van de Israëlische muziek. Zohar Argov, King of Music, maakte gebruik van traditionele Arabische instrumenten in de moderne muziek. Deze nieuwe stroming heet Misrahi.

Yossi Banai, telg uit een oud Jeruzalems geslacht, een veelzijdig artiest en vertolker van vele Franse chansons in het Hebreeuws, vooral die van Jacques Brel en George Brassens. Shoshana Damari, werd geboren in Jemen. Zij was de koningin van het Israëlische lied en kreeg in 1988 de Israëlische prijs voor de Hebreeuwse zang.

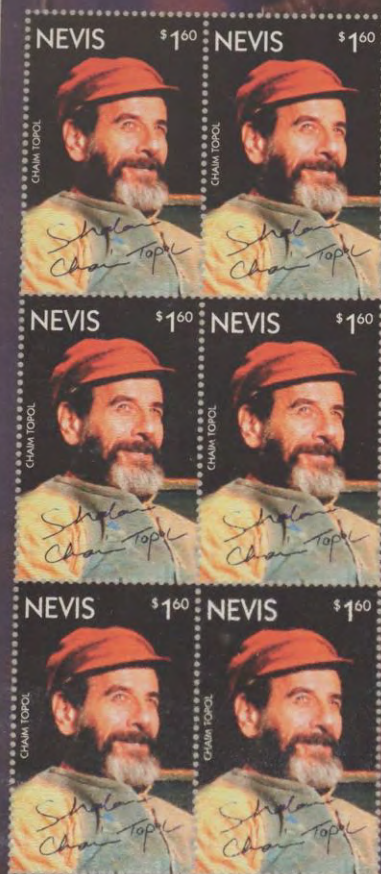

Marc Chagall inspireerde Jacob Gilboa tot het schrijven van "Twelve Jerusalem Chagall Windows". "Tribes of Israel" van Joseph Dorfman is muziek voor slagwerk bij de vertoning van een diaserie over de glasramen. In het zoeken naar wegen in de muziek ontmoeten oost en west elkaar onophoudelijk.

ישראל 98
תערוכת דואר עולמית
WORLD STAMP EXHIBITION
TEL AVIV 1998

Topol

MR. ENTERTAINMENT

SAMMY DAVIS JR.

A 75th Birthday Celebration

Tullio Novati & Davis, licensed by Global Icons, Los Angeles, CA 90034, USA. All rights reserved.

Sammy Davis Jr. was not famous for any one particular talent. He was a variety artist and he excelled at everything he did. From a child star in the 1930's to a full fledged adult entertainer, Sammy could sing, tap dance, act and do impressions and nobody did it better than him. The star of numerous Broadway and Las Vegas productions, Sammy was also the star of several popular films and TV specials. And musically, he recorded numerous hit songs including "The Candy Man" and "Mr. Bojangles". For more than 60 years Sammy Davis Jr. was one of the great entertainers of the 20th Century.

KARTKA POCZTOWA cena 1900 zł

DZIEŃ PAMIĘCI OFIAR ZAGŁADY

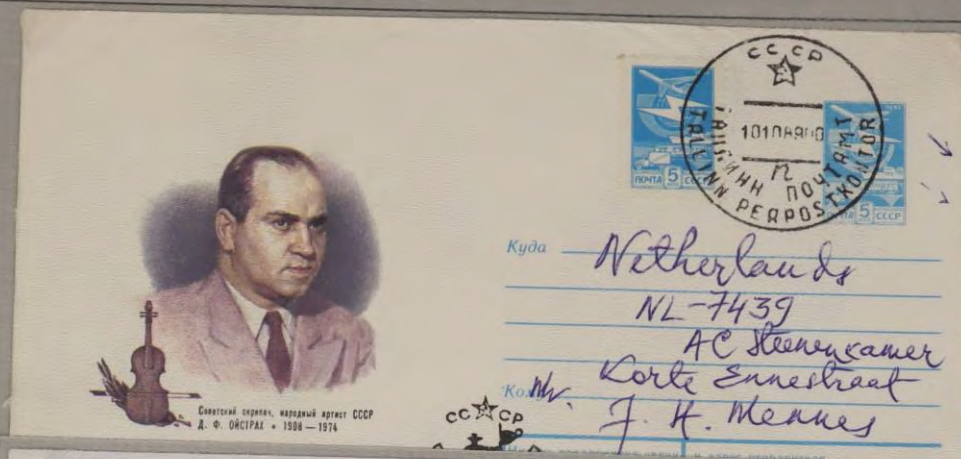
Medal Fundacji Rodziny Nissenbaumów

POCZTA POLSKA IV 1993r. nakład 200 000 prot. Z. Stasiak

POLSKA 1500zł

6.4. Na de Tweede Wereldoorlog blad 1.

Куда

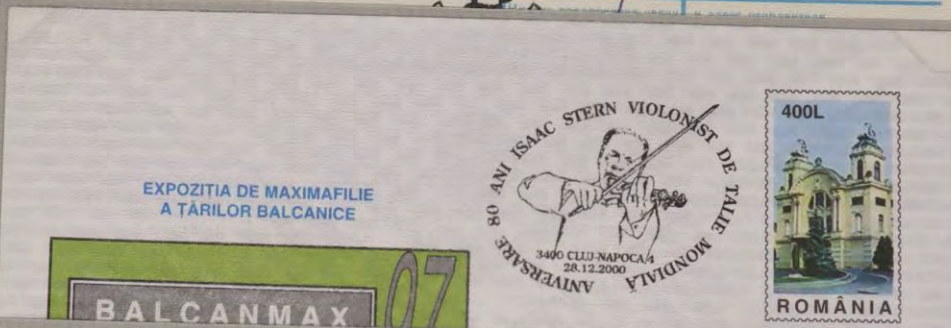
Netherlands

NL-7439

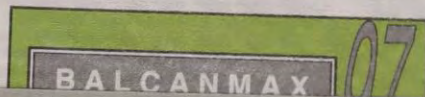
AC Steenkamer

Korte Ennestraat

J. H. Meenes

EXPOZITIA DE MAXIMAFILIE
A TARILOR BALCANICE

Twee Russisch-Joodse violisten van wereldformaat, die grote invloed hadden op de jongere generatie. David Oistrach (1908-1974) maakte tournees door de hele wereld. Hij stierf in Amsterdam aan een hartaanval. Hij was docent aan het conservatorium te Moskou. De beroemde Isaac Stern (1920-) werkte in de V.S. als concertviolist en muziekpedagoog.

Gina Bachauer, een befaamd concertpianiste, was pianolerares van Prinses Irene. Lorin Maazel (1930) behaalde grote roem als dirigent van de Deutsche Opera en de Weense Staatsopera. De Russische componist Grigori Fried schreef de muziek voor de solo-opera "Dagboek van Anne Franck".

EINWEIHUNG DER BEETHOVEN-HALLE ZU BONN
8. SEPTEMBER 1959

Herrn & Frau
Hanns Heijer
Husardan-Str. 10
Walthausstr. 25 Bonn